

”Med hjerne og hjerte – dilemmaer når plejebørn anbringes i slægten”

Bente Baggesen
Februar 2005, 2. udg.

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDHOLDSFORTEGNELSE	2
1. Indledning	4
2. Formål	4
3. Egen faglig baggrund	5
4. Metode	5
Etiske overvejelser	5
Processen	5
Tilladelser	6
5. Rapportens opbygning og læsevejledning	6
Hvad ville jeg vide?	7
Definitioner:	7
6. Historisk overblik – tidens børne- og anbringelsessyn	7
Børnesyn gennem tiderne:	8
Børnesagen:	8
Hvem anbringes, hvorfor og hvor hen?	8
Vigtige årstal og datidens anbringelsessyn:	9
Antal anbragte børn:	10
Familiepolitik – familieideologi – nogle overvejelser.	10
Lidt om slægt og slægtsanbringelser i Danmark, Norge og Sverige.	10
7. Interviewundersøgelsen:	11
7.1: Familiens beslutning – og fordeling af børn	12
Kommentar(1):	13
Kommentar (2):	15
7.2: Konsekvenserne for ægtefællerne (ikke biologiske)	15
Kommentar:	16
7.3: Konsekvenserne for børnene at blive delt	16
Kommentar (1):	17
Kommentar (2):	17
7.4: Børnenes opfattelse af at bo hos (den ene forældres) familie	18
Kommentar (1):	19
Kommentar (2):	19
7.5: Forholdet til forældrene/faren i begyndelsen til nu	20
Kommentar (1):	21
Kommentar (2):	22
7.6: Hjælpen fra det offentlige i akutfasen til nu – godkendelse – støtte – økonomi	22
Kommentar (1):	24
Kommentar (2):	25
Kommentar (3):	26
7.7: Tanker om fremtiden	26

Kommentar:	27
7.8: Hvad skal der til, for at slægtsanbringelser er til barnets bedste? Hvad kunne de ud over at være familie og hvilken hjælp skal gives til børn, der skal anbringes?:	27
Kommentar:	29
8. Refleksion og diskussion	29
Spørgsmål 1: Familiens beslutning - og fordeling af børn?	29
Spørgsmål 2: Konsekvenserne for ægtefællen (ikke biologiske)?	30
Spørgsmål 3: Konsekvenserne for børnene at blive delt?	31
Spørgsmål 4 og 5: Bopæl i den ene forældres slægt og forældrekontakt?	32
Spørgsmål 6 – godkendelse – støtte – økonomi?	35
Spørgsmål 7: Fremtiden?	37
Spørgsmål 8: Slægtsplacering til barnets bedste?	37
9. Afslutning	38
Slægtsanbringelse – et bedre eller et billigere tilbud?	38
En anden tilgang	38
Dilemmaer?	39
Kan vi gøre det bedre?	39
Nye samarbejds kulturer	40
LITTERATURLISTE	42
Om processen:	42
BILAG	43
Bilag 1 - Spørgeramme	43
Bilag 2 – Forespørgsel til fagperson	48
Bilag 3 – Forespørgsel til plejefamilie/plejebarn	49
Bilag 4 – Forespørgsel til forældre	50

Forfatteren kan kontaktes på følgende adresse:

Bente Baggesen
Pædagogisk Rådgivning
Østerbrogade 109, 2.tv.
2100 København Ø
telefon: 39201316
mobil: 20991316
e-mail: bentebaggesen@mail.dk
web-page: www.bentebaggesen.dk

1. Indledning

Anbringelse af børn i familiepleje har optaget mig hele mit arbejdsliv. Jeg har konstant været på jagt efter viden om, hvordan vi kunne gøre det bedre. Seneste bud på dette er Slægtsanbringelser – en anbringelsesform, der i årevis har været rynket på næsen af i Danmark og den øvrige vestlige verden. I disse tider, hvor der tales meget om at bryde den sociale arv, er der for mig ingen tvivl om, at netop dette ønske - at bryde den sociale arv, har været med til at forhindre anbringelser i slægten. Dette indtryk bekræftes tillige af nordisk forskning (Egelund & Hestbæk, 2003, s.101, Granhagen, 1998, s. 62 og Holtan, 2002, s. 12)

Der har ikke været megen reel forskning, men mest erhvervet viden på området. Socialarbejdere har på grund af dårlige erfaringer udvist sund skepsis og ment, at tvivlen om, hvorvidt en mormor kunne klare pasningen, skulle komme barnet til gode. Barnet skulle beholde sin mormor og få en forældreerstatning i stedet. Risikoen for at barnet kom i loyalitetskonflikt blev vurderet som for stor. Forestillinger om, at en mormor, der selv har opfostret en ”social taber” og misbruger, skulle kunne bibringe sit barnebarn et bedre liv, er druknet i den praksiserfaring, der beviste, hvornår det kan lade sig gøre. Frygten for, at en mormor skulle lade skyld og skam over at være mislykket som mor få indflydelse på holdningen til barn og barnebarn, har også afholdt socialarbejdere fra at anvende denne placeringsform. Endelig har mange socialarbejdere villet skåne en mormor for at blive bragt i loyalitetskonflikt mellem følelser for slægten og ansvar i ansættelsen. Der er da også grund til nøje at vurdere, hvad der er til barnets bedste.

Mange af de børn, der anbringes har i forvejen et lille netværk – måske ville en anbringelse i slægten kun gøre ondt værre med ufred og loyalitetskonflikter. Det er altså ikke uden grund, socialarbejdere tidligere har været skeptiske.

Rapporten ”Med hjerne og hjerte – dilemmaer når plejebørn anbringes i slægten” er et forsøg på at bidrage med en lille brik i det store puslespil om, hvordan samfundet bedst muligt varetager de børns interesser, hvis forældrene for en tid eller hele barndommen må give op. Med støtte fra Socialministeriets KABU-pulje har jeg interviewet tre plejefamilier, en far, to forvaltningspersoner samt fire børn, der har ophold i deres egen slægt. Interviewene er fortaget forår/sensommer 2004.

Jeg er meget taknemmelig for, at børn og voksne har villet dele deres oplevelser og erfaringer med mig.

Rapporten er blevet til i samarbejde med et videnskabeligt netværk ved Den Sociale Højskole i Odense, som hermed takkes for samarbejdet og for muligheden for overhovedet at være med i dette projekt. Højskolen tog for år tilbage initiativ til et videnskabeligt netværk om Kontinuitet i plejebørns anbringelse - Kip. Tak til Socialministeriets KABU-sekretariat for inspiration. En særlig tak til mine to sparringspartnere for gennemlæsninger og kritik undervejs. Rapporten er primært skrevet til fagfolk, men kan læses af alle.

2. Formål

For børn, der ikke kan bo hjemme, er det vigtigt, at der er så mange og nuancerede tilbud om hjælp som muligt. Én blandt flere nye arbejdsmetoder er slægtsanbringelser. Ved at se på dilemmaer i denne anbringelsesform håber jeg at kunne medvirke til ”at brede paletten ud” ved valg af hjælpeforanstaltninger. Jeg håber at kunne medvirke til åben diskussion om fordele og ulemper, så slægtsanbringelser ikke bare bliver det nye mantra i anbringelsesarbejdet. Jeg er af natur både nysgerrig og skeptisk. Jeg tror ikke på nemme løsninger i arbejdet med at hjælpe vanskeligt stillede børn og deres familier. Jeg tror på udvikling ved at bygge videre på de erfaringer, vi allerede har, frem for total forkastelse og indførelse af helt nye metoder. Jeg tror, det nytter at se bagud og fremad på én og samme tid.

3. Egen faglig baggrund

Min faglige baggrund er uddannelse som sagsbehandler i det gamle børneværn i København, dernæst uddannelse som socialpædagog og senere efteruddannelser i sorg/krise og som samlivs- og seksualrådgiver. I 27 år har jeg arbejdet som familieplejekonsulent – heraf de seneste 4 år som selvstændig. Jeg har arbejdet med hiv og aids siden 1990. Jeg har lavet socialt gruppearbejde med forældre til anbragte børn og har gennem de seneste 8 år ledet netværksgrupper for plejeforældre og plejebørn med årligt 6-8 aftenmøder for plejeforældrene og 2-3 aktivitetsture – bl.a. skiture for både plejefamiliens egne børn, plejebørn og voksne.

4. Metode

Som arbejdsmetode har jeg valgt praksisforskning i egne sager udført ved casestudie. Formålet med dette har været at udbrede kendskabet til, hvad slægtsanbringelser kan indebære – set med barnets, familiens og forvaltningens øjne. Disse oplysninger fås bedst hos de berørte parter, hvorfor jeg har valgt personlige kvalitative interviews. Jeg har valgt at gå i dybden med tre plejefamilier (to hold børn, idet tre søskende i den ene familie kom hos to hold slægtninge) og se sagen fra samtlige implicerede parters side frem for at interviewe flere plejefamilier.

Etiske overvejelser

Jeg har naturligvis haft etiske overvejelser omkring brugen af egne sager – hvilke fordele og hvilke ulemper kunne der være? At jeg kendte familierne i forvejen, anså jeg selv mest som en fordel. Jeg arbejder med relationer og arbejder tæt med både børn og voksne. Der har i alle 3 sager gennem hele vort samarbejde været tillid på trods af forskellige opfattelser blandt de voksne i visse tilfælde. Det gensidige kendskab og den tillid, der allerede var skabt, så jeg som en endnu større fordel i forhold til børnene. Dem ville jeg især tage vare på. Vi kunne gå lige til sagen med det samme, og de skulle ikke først lære mig at kende. Jeg ville fortsat være der til at tale med dem om deres liv også efter projektet. Det finder jeg væsentligt - især over for børnene i case 1, hvor jeg fortsat arbejder. At især børnene ikke blev ”brugt” i et projekt og derefter ladt ene tilbage, fandt jeg vigtigt.

Den største ulempe lå i, hvad familierne selv tænkte. Ville de føle det var forkert – ville de føle, de ikke kunne tale frit – ville de synes, undersøgelsen var ligegyldig? Ville de føle sig presset til at sige ja? Ville jeg ikke kunne spørge om det, jeg fandt relevant? Jeg har drøftet disse overvejelser med mit netværk og vejledere på Den Sociale Højskole i Odense, og mine overvejelser blev gjort til skamme. Jeg fik positiv respons. Jeg har skrevet til 5 plejefamilier, om de ville deltage i projektet. Jeg har hørt fra 4, hvoraf én ung takkede nej til deltagelse pga. forestående studentereksamen. Jeg har interviewet de 3 plejefamilier, der sagde ja. Både børn og voksne var meget interesserede i at lade deres egne erfaringer komme andre til gode – både professionelle og familier i samme situation.

Ved mit valg om at se sagen fra samtlige implicerede parters side, kan der være svar, én af parterne ikke vidste om eller som tager sig anderledes ud på skrift end i mundtlig form. Jeg har derfor haft etiske overvejelser omkring gengivelse af visse af undersøgelsens svar. Jeg har keret mig om, hvorvidt nogle af de implicerede ville blive såret ved at læse svarene. Fakta kan jeg ikke ændre, men jeg har tilstræbt at gengive svarene med nænsomhed, så ingen blev såret pga. mine formuleringer. Jeg håber, det er lykkedes.

Processen

Jeg har arbejdet alene med projektet – en arbejdsform, der passer mig godt og som ligner mit daglige arbejde en hel del. I projektet – som i det daglige arbejde – er fordelene, at jeg kan arbejde, når det passer mig og udfordringen – at være meget udfarende for at få den sparring, der er nødvendig. Det gør af og til arbejdet ensomt og krævende. De sparringspartnere jeg ved projektets

begyndelse troede, jeg skulle benytte mig af har af forskellige grunde ikke været aktuelle. Derimod er der undervejs opstået andre sparringspartnere, som har givet god, konstruktiv og uvurderlig kritik.

Inden de egentlige interviews lavede jeg en pilotundersøgelse og tilrettede mine endelige interviews ud fra disse erfaringer. Jeg har udarbejdet en interviewguide og stillet samtlige personer de samme spørgsmål (hvor det var relevant). Alle deltagere kunne på et hvilket som helst tidspunkt afbryde interviewet. Især i forhold til børnene var det vigtigt for mig at være opmærksom på, om og hvornår de måtte have behov for at slutte. Interviewene med de voksne (parvis) varede 2-3 timer – med børnene 1-1½ time. Jeg har interviewet børn og voksne hver for sig – søskendeparret dog sammen. Familierne har fået deres udsagn til gennemsyn før den endelige rapportskrivning.

Tilladelser

Faren i case 1 gav sin tilladelse til at interviewe børnene. Mormorsøsteren i case 2 er væge for moren, der har forældremyndigheden og kunne derfor give tilladelse på morens vegne.

Med hver enkelt persons tilladelse har jeg optaget samtalerne på bånd (bortset fra i fængslet, hvor det ikke var tilladt). Det var dejligt at kunne bruge båndoptager. Det gjorde mig mere fri i samtalerne og mere aktivt lyttende. Efterfølgende har jeg hørt båndene flere gange, samlet og udskrevet dele af svarene. Disse svar er i bearbejdet form grundlaget for rapporten. Nogle af svarene er præget af, at vi kender hinanden i forvejen, og at noget forhistorie og hverdage er begge parter bekendt.

5. Rapportens opbygning og læsevejledning

Jeg er optaget af små og store menneskers levevilkår og ville gerne finde ud af, hvilken rolle børn har spillet i samfundet og hvad der ligger til grund for vores holdninger til anbringelse af børn? Måske kan vi lære noget af historien? Jeg har derfor skrevet et kort historisk rids om barndommens tilblivelse med udgangspunkt i ”Vildfarende Børn” af Anne Løkke (1990).

Psykologerne Wenja Rothe (1985) og Gunilla Lindén (1993) har inspireret mig til et afsnit om, hvornår samfundet griber ind med anbringelse – hvorfor, over for hvem og hvad er det, man vil sikre?

Hvad ved vi om slægtsplaceringer tidligere i Danmark, Sverige og Norge? Jeg har taget udgangspunkt i Egelund & Hestbæk, 2003 og Christoffersen, 1988 (Socialforskningsinstituttet), Granhagen, 1998 (Sverige) og Holtan, 2002 (Norge).

Derefter følger selve interviewundersøgelsen. Jeg har stillet børn og voksne følgende spørgsmål:

- 1: Familiens beslutning – og fordeling af børn
- 2: Konsekvenserne for ægtefællerne (ikke biologiske)
- 3: Konsekvenserne for børnene ved at blive delt
- 4: Børnenes opfattelse af at bo hos (den ene forældres) familie
- 5: Forholdet til forældrene/faren i begyndelsen til nu
- 6: Hjælpen fra det offentlige i akutfasen til nu – herunder godkendelse og økonomi og hvad skal kommunen vide for at hjælpe børn som skal anbringes?
- 7: Tanker om fremtiden?
- 8: Hvad skal der til, for at slægtsplaceringer er til barnets bedste? Hvad kunne de ud over at være familie og hvilken hjælp skal gives til børn, der skal anbringes?

*Interviewene er i kursiv - ”ord i citationstegn” er ordrette citater. I afsnittene har jeg valgt at tydeliggøre, hvem, der siger hvad, ved at fremhæve personen med **fed skrift**.*

Hvad ville jeg vide?

Jeg ville gerne vide, hvordan familien besluttede, hvor børnene skulle bo – om de gjorde det af pligt, moral eller kærlighed? Min hypotese var, at det kunne være et pres for nogle i familien at tage et barn fra slægten til sig og dermed et stort dilemma for børnene, hvis ikke alle i familien kunne være lige enige og have de samme bevæggrunde? En anden hypotese var, at det kunne være et dilemma at vokse op i sin egen familie, hvis børn eller voksne blev jaloux på hinanden, hvis børn eller voksne følte sig pressede af egne eller samfundets normer. Der kunne også være dilemmaer forbundet med, at ens søskende voksede op et andet sted end én selv – hvilke tanker gjorde især børnene sig i den anledning?

Børn, der anbringes, har som alle andre børn, forskellige relationer til deres forældre. Jeg fandt det vigtigt at undersøge, hvordan forholdet til forældrene var ved anbringelsen og til nu. Hvordan havde relationen udviklet sig? Min hypotese var, at det måtte være et stort dilemma at vokse op i den ene forælders slægt – hvordan kunne der være plads til den anden forælder? Flere forskere har peget på, at der ved slægtsanbringelser er en tendens til, at forholdet til forældrene var tættere end ved fremmed anbringelse. Gjalddet det begge forældre – eller kun den forælder, hvis slægt man boede i? Og hvem sørgede i givet fald for at børnene knyttede/bevarede den relation? Hvordan var selve godkendelsen af anbringelsen og den støtte børn og voksne havde/ikke havde fået? Sluttelig ville jeg gerne vide, hvad børn og voksne tænkte om fremtiden – hvilke dilemmaer lå gemt der?

Definitioner:

Jeg bruger begreberne slægt og familie. Slægt og familie har nær forbindelse med hinanden. Ved slægtsanbringelse og slægtsplejehjem er der tale om plejehjem, hvor barnet er i familie med den ene eller begge plejeforældre (Holtan, 2002, s. 43).

En plejefamilie, som barnet ikke på forhånd kender, benævner jeg for tydelighedens skyld fremmed plejefamilie.

Jeg bruger begrebet professionel og definerer det som: ”evnen til at kunne reflektere over barnets situation, udvikling, reaktioner og trivsel og på samme tid over sin egen rolle og sit engagement”. At være professionel er altså i min definition at være reflekterende og engageret.

6. Historisk overblik – tidens børne- og anbringelsessyn

Baggrunden for undersøgelse af slægtsanbringelser er Socialministeriets ønske om mere forskning på anbringelsesområdet for at skabe mere kvalitet i anbringelsen af børn og unge. Økonomien på anbringelsesområdet er løbet løbsk og forskning peger på, at anbragte børn klarer sig ringere end jævnaldrende ikke-anbragte børn. Så på trods øgede udgifter, får vi tilsyneladende mindre for pengene. Det har været tiltagende vanskeligt at finde egnede familieplejer – måske fordi færre kvinder går helt eller delvist hjemme? Dertil kommer et ændret syn på familien (der kan iagttages over hele Europa), og som vores nuværende regering også er fortalende for. Familien er blevet et vigtigt rum, hvor individualismen kan udfolde sig i noget andet end én selv. Der foregår en værdikamp omkring familien. Familien bliver på andre måder end tidligere pålagt og tager ansvaret for sig og sine. Det tidligere fællesskabs offentlige omsorg afvises med krav om frit valg efter egne ønsker og behov.

Jeg har medtaget en kort konstatering af den historiske udvikling, men fokus i rapporten er fremadrettet med udgangspunkt i de berørte parter – hvordan kan vi gøre det bedre?

Børnesyn gennem tiderne:

I løbet af de sidste 400 år er der i samfundet foregået en proces, der har udskilt børn fra de voksnes livssammenhænge. Børn er gradvist blevet udelukket fra produktionen og med pædagogiske metoder blevet kvalificeret til at være voksne hjemme, i skolen og daginstitutionen. At være voksen vil i denne forbindelse sige at kunne udskyde sine umiddelbare behov.

Etablering af barndommen er sket på forskellige måder og forskellige tidspunkter for forskellige sociale klasser og lag. For adel og borgerskab kom processen i gang i 1600-tallet, for bønder, håndværkere og arbejdere så småt i 1800-tallet, men for alle er 1900-tallet en vigtig fase. Den nye videnskab pædagogikken opstod og børn skulle beskyttes mod alle farer og befris for alt, der kunne hæmme deres udvikling. De forhold gjaldt dog ikke for underklassens børn. Industrialisering snarere øgede end littede presset på børnene. Særligt i de store byer blev det synligt, at fattige børn levede et liv uden barndom. De fik tidligt indsigt i voksenlivet og skulle tidligt tage et stort ansvar. ("Barndommens historie" Philippe Aries, Løkke, 1990).

Tidligere havde børn altså en væsentlig økonomisk betydning for familien. I dag har børn først og fremmest en følelsesmæssig værdi som meningen med tilværelsen for voksne (Holtan 2002 s. 33).

Børnesagen:

Det, at fattige børn levede et liv uden en barndom, medførte at Børnesagen blev grundlagt. Børnesagen bestod af folk med overskud fra overklassen og de bedst stillede arbejdere. De ville forbedre fattige børns vilkår. Børnesagens mål var, at alle børn voksede op under betingelser, der sikrede deres optimale fysiske og moralske udvikling. For at opnå dette mål oprettedes hospitaler og anstalter, hvor børn med særlige vanskeligheder kunne blive behandlet. Store dele af den sociallovgivning, der blev gennemført omkring år 1900 havde børn som objekt og blev anset for vigtige sejre for børneforsorgen. Samarbejde mellem offentlige myndigheder og private organisationer blev bærende i Børneloven fra 1905. (Løkke, 1990, s. 15-17).

Baggrunden for behandling af "vildfarende børn" (syge, fattige og kriminelle) var måden, man behandlede gale og kriminelle voksne på. I begyndelsen af 1800-tallet blev de store anstalter skabt. I 1890'erne begyndte en ny epoke med skønsommæssig og individuel behandling. Her så betingede domme, værgeråd og tilsynsværger dagens lys. 1950'erne er en reformperiode med "demokratisering og professionalisering" som kodeord. (Løkke, 1990).

Hver af de ovennævnte tre perioder beskrives ofte med de samme begreber: professionalisme, behandling, vægt på individualitet m.m., mens den foregående periode betegnes som traditionel, straffende, ensrettende m.m. (Løkke, 1990). Det kan undre, at frem for at bygge ovenpå indhøstede erfaringer, blev tidligere perioders behandlingssyn forkastet. Det skulle nødvendigvis ende på samme måde med holdningen til slægtsanbringelser. Vi er nødt til at interessere os for, på hvilket grundlag vi ændrer holdning.

Hvem anbringes, hvorfor og hvor hen?

Anbringelse af børn er et klassespørgsmål og det er primært underklassens børn, der anbringes. Det er gammeldags retorik, men stadig sandt. Det er samfundets mest stigmatiserede familiers børn, der bliver anbragt: kontanthjælpsmodtagernes, misbrugernes og de psykisk syges børn. Børns opvækst har derfor en hel del med penge at gøre – både dem forældrene ikke har – og de midler, det offentlige afsætter til at hjælpe (Harald Jørgensen, Forsømte børns frelse, 1997, s. 140-141).

Det drejer sig om mennesker, der befinder sig allernederst på samfundets rangstige uden mulighed for ved egen hjælp at komme ud af deres elendighed. De fandtes imidlertid også, da velfærdsstaten

blev bygget op – dvs. også dengang, der var flere penge og arbejde til alle. Der er altså i samfundet nogle understødningsmekanismer, der sætter folk uden for døren. (Rothe, 1985, del 3, s. 3).

Det synspunkt støtter Lindén, der desuden stiller spørgsmålet, om det også er et kvindespørgsmål? Mødrenes sociale situation er ofte præget af mangelfuld skolegang, lidt eller intet arbejde og uden socialt netværk. Faren er ofte på et ret tidligt tidspunkt gledet ud af billedet – børnene ved ikke, hvem eller hvor han er. (Lindén, 1993, s. 198)

De fleste (tvangs)anbringelser af børn bygger på visse, særligt let iagttagelige opvækstforhold. Man tager udgangspunkt i en underforstået årsag-virkningsmodel af, hvad der skader børn psykisk, når man forsøger at indkredse disse betingelser (forældrenes negative og udadvendte handlingsmåder). Nedbrydende relationer mellem børn og forældre i socialt velordnede familier påkalder sig ikke på samme måde samfundets opmærksomhed. (Lindén, 1993, s. 198).

På trods af, at udgifterne til anbringelse er ved at løbe løbsk, er familiepleje er en relativ billig foranstaltning, men - påpeger Lindén - ikke helt så billig, hvis samfundet skulle tage sig hensigtsmæssigt af de psykiske processer, der sættes i gang hos børn og voksne ved familieplejeanbringelser. Hvilket ansvar påtager samfundet sig for de følelser, der sættes i gang ved anbringelsen og ikke mindst ved hjemgivelse eller flytning? (Lindén, 1993, s. 197, 199). I flere undersøgelser om slægtsanbringelser fremhæves, at der ikke så ofte forekommer brud og at både barn og slægt forventer, at anbringelsen varer barndommen ud (Egelund & Hestbæk, 2004, s. 104, s. 323; Granhagen, 1998, s. 42).

Måske er dette kimen til en god anbringelse – at tidsperspektivet er åbenlyst erkendt og måske langvarigt?

Et tilbageblik på skelsættende årstal i arbejdet med anbragte børn afslører, at tidens anbringelsessyn har skiftet mellem familiepleje og institution – langt væk og tættere på. Der er tilsyneladende nogle faktorer, der gør, at samfundet efter en periode skifter holdning til arbejdet med udsatte børn og deres familier – jfr. beskrivelsen af reformperioder ovenfor.

Det har ligget uden for denne rapports formål at undersøge hvorfor, men spørgsmålet finder jeg interessant.

Vigtige årstal og datidens anbringelsessyn:

1837 den første plejehjemsforening oprettedes - familiepleje foretrækkes – helst i Jylland

1905 Børneloven – institutionsanbringelse foretrækkes

1933 Socialreformen - fortrinsvis familiepleje – forældrene mistede forældremyndigheden, mens børnene var anbragt

1958 Lov om offentlig forsorg – forældrene beholdt forældremyndigheden, men børneværnet udøvede den

1950'erne og -60'erne - helst institutionsanbringelse

1976 Bistandsloven - forældrene beholdt forældremyndigheden, og tvang skulle helst undgås

1998 Lov om social Service – drøftelse af forældres ret på bekostning af barnets bedste

2004 anbringelsesreform hvor slægtsanbringelser har høj prioritet

Hvorfor er vi så optagede af biologien for tiden? Tv-programmet Sporløs, hvor mennesker kan finde biologiske forældre eller søskende, de har været skilt fra i mange år, er et hit hos mange mennesker – også blandt plejebørn og deres forældre. Programmet rører ved dybe følelser omkring tilhørsforhold. Vi lever i et videnssamfund, hvor vi kan få oplysninger om næsten alt og blive overinformeret om meget. Der har været mange etiske diskussioner omkring fx dna-profiler,

fertilitetsbehandling og ægsortering. Måske har disse diskussioner og den kendsgerning, at vi kan blive undfanget i et reagensglas, været medvirkende årsag til, at behovet for kendskab til ens rødder er blevet større både reelt og på det psykologiske plan? Måske er nogle af disse forhold medvirkende til, at vi vender blikket mod slægten ved anbringelser? Det kan i hvert fald undre, hvordan pendulet har svinget fra kravet om professionelle plejefamilier i '90-erne til at satse på familien her i 2004.

Antal anbragte børn:

I 1946 var godt 14 000 børn under børneværnsforsorg i Danmark

I 80'erne var 16 000 og

I 90'erne 11 000 børn anbragt uden for hjemmet

I 2000 var tallet 12 200 – heraf 5370 i familiepleje

I 2001- 2003 var godt 14 000 børn anbragt årligt – heraf ca. 6500 i familiepleje (Danmarks statistik)

Det er værd at notere sig, at antallet af anbragte børn gennem de seneste 3 år og i 1946 er samstemmende. Ind i mellem har det svinget lidt. Men det kunne tyde på, at der i et samfund, som det danske med ca. 5 mill. indbyggere, er en udstødningsmekanisme, der gør, at ca. 14 000 børn lever under forhold, samfundet ikke kan acceptere. De seneste 3 år har andelen af familieplejeanbragte børn været konstant.

Jeg har medtaget disse tal for at give et meget overordnet indblik i antallet af anbragte børn. Det har ligget uden for rapportens formål at undersøge disse tal nærmere, selvom jeg finder tallene uhyre interessante. Jeg kan henvise til Socialforskningsinstituttets KABUprojekt, der har en mere kvantitativ tilgang til udviklingen omkring slægtsanbringelser. Projektet findes på www.kabuprojektet.dk

Familiepolitik – familieideologi – nogle overvejelser.

Det er en bærende opfattelse i vores samfund – nu som før, at en familie – ens egen eller en erstatningsfamilie – giver børn de bedste opvækstbetingelser. Dette synspunkt afspejler sig også i gældende lovgivning vedrørende omsorgen for truede børn. Samfundet har den opfattelse, at opvækst i den biologiske familie er bedst for ethvert barn.

Kun når familien bryder sammen eller barnet åbenbart vanrøgtes, søger man barnet anbragt andetsteds. Troen på den biologiske families særlige betydning er imidlertid så stor, at de krav, man senere stiller, når barnet atter søges hjemgivet, langt fra er på højde med de krav, man stiller til en plejefamilie eller vordende adoptivfamilie. Det er som om de biologiske faktorer opfattes som så magtfulde og deres betydning så væsentlig, at de i sig selv erstatter de svagheder, den biologiske familie måtte frembyde. Et barn er altså prisgivet den voksne, der har født det. Først når det vanrøgtes eller på anden måde skades, træder samfundets ansvar i kraft. Det er da også først, når et barn skal tilbydes en ny familie, at den ideelle opfattelse af familien som institution bliver synlig. (Rothe, 1985, s. 7).

Lidt om slægt og slægtsanbringelser i Danmark, Norge og Sverige.

Børn har til alle tider vokset op hos deres slægt, hvis forældrene – især moren – ikke har kunnet klare pasningen selv.

Martin Andersen Nexøs roman "Ditte Menneskebarn" er et eksempel herpå. Dengang måtte Bedste klare det selv. Nuværende lovgivning gør det muligt i højere grad at professionalisere denne form for pasning: staten tager et medansvar for børn, der ikke vokser op hos deres egen mor og far ved at tilbyde støtte til familien frem for anbringelse i fremmed plejefamilie eller institution. Samfundet

forsøger at sammenfatte den private omsorg med det offentliges ansvar ved at tilføre den private omsorg viden og professionalitet.

Når et barn anbringes uden for eget hjem, betyder det som regel brud på en kendt hverdag. For børn, der flytter til slægten er ændringerne som regel mindre end ved anbringelse i en fremmed plejefamilie. Af rapporten Familieplejen (Christoffersen, 1988) fremgår det, at slægten som socialt netværk stadig fungerer i vid udstrækning, også når der opstår så store problemer i familien, at børnene ikke kan blive hos deres forældre. 18 % af undersøgelsens 762 børn boede hos slægten – primært bedsteforældre. Der kan være både fordele og ulemper ved slægtsplaceringer. Nogle i familien kan have et kompliceret og konfliktfyldt forhold til hinanden, mens det kan være en fordel for barnet at komme til forhold, det i forvejen er bekendt med. Børn hos bedsteforældre er oftest mindst belastede (Christoffersen, 1988, s. 34-35).

Familiepleje er den mest almindelige anbringelsesform i Norge. Ultimo december 2000 var der 5136 børn under offentlig forsorg – heraf 87 % i plejehjem. Det tal har ligget stabilt siden 1996. Familierådslagningsmodellen – oprindeligt fra New Zealand – er blevet indført i Norge i de senere år, men netværkstænkningen har indtil for nylig ikke været central i forbindelse med omsorg for børn. Nu foreslås det undersøgt som første mulighed. Forslaget bygger i ringe grad på resultater af forskning. Det fremhæves, hvordan man i de vestlige industrialiserede lande indtil 1990'erne satsede på professionalisering og dermed var generelt skeptiske over for slægtsplaceringer til nu, hvor man både i USA og Australien foretrækker slægtsanbringelser. Det er opsigtsvækkende, hvordan ideologiske strømninger som 1970- og 1980-ernes skepsis til slægtsanbringelser og 1990-ernes familiesatsning har fået global karakter og dermed forekommer i mange vestlige industrilande. (Holtan 2002, s. 11-13).

I Sverige regner man med, at der i 1990 var 10.000 børn i plejehjem mod 28.000 i 50'erne og 60'erne. Tallet er fortsat faldende – i 93/94 var 8917 børn i pleje. 3-4 % af den svenske befolkning eller ca. 200.000 personer har på ét eller andet tidspunkt i deres liv været i pleje. Slægtsplaceringer i 1930-erne udgjorde 41 % af alle anbringelser, i 50'erne til 70'erne mellem 40 – 50 % og i 1988 25 %. I 1993 udgjorde antallet iflg. Vinnerljung 16 % (Granhagen, 1998, s 2-14). Årsagen til faldet i anbringelser ses som i Danmark på grund af professionalisering af området med fokus på bl.a. loyalitetskonflikt for barnet og dermed skepsis hos socialarbejderne i det gavnlige i anbringelserne. I 1995 kom en lovændring omkring anbringelse på baggrund af ”mormorsoprøret” – slægtnings krav om at få lov til at tage hånd om slægtens børn. Familierådslagning og slægtsplacering, hvis der er muligt, blev herefter lov. Slægtsplejehjem skal undersøges på samme måde som andre plejefamilier. (Granhagen, 1998, s.15 - 17).

Ved skimning af tallene for de nordiske lande har der vist sig forskellige tal omkring anbringelsesmønstret, som det kunne være interessant at undersøge nærmere. Det er imidlertid faldet uden for formålet med denne rapport at gå i dybden med det. Jeg kan henvise til Socialforskningsinstituttets KABUprojekt, der har en mere kvantitativ tilgang til udviklingen omkring slægtsanbringelser i Danmark og Norden. Projektet findes på www.kabuprojektet.dk

7. Interviewundersøgelsen:

Case 1 drejer sig om en familie med 3 børn på nu 17, 14 og 11 år Anders, Peter og Jette. Faren har for 4 år siden dræbt moren i hjemmet. Den ældste vokser op hos morforældrene og de 2 yngste hos en moster og onkel. Mosteren og onklen er barnløse, men onklen har en datter fra tidligere forhold, der kommer på week-end i hjemmet. Der er kontakt med faren i fængslet.

For både børn, plejeforældre og far har der i hele anbringelsesperioden været ubegrænset adgang til kontakt med samme familieplejekonsulent for støttesamtaler, koordination, familieråd mellem begge plejefamilier (med deltagelse af fast tilknyttet psykolog) samt samvær med faren i fængslet.

Personernes navne er opdigtede aht. anonymitet. Slægtsforholdet er i overensstemmelse med de faktiske forhold.

Jeg har interviewet plejefamilierne og børnene i deres respektive hjem, faren i fængslet og forvaltningsrepræsentanten på socialforvaltningens kontor.

Plejeforholdet er etableret som formidlet døgnpleje iht. Servicelovens § 49 med mig som familieplejekonsulent og samværskoordinator.

Case 2 drejer sig om to sindslidende forældre med to børn på nu knapt 18 og knapt 16, der aldrig har boet hjemme. Forældrene var samlevende på fødselstidspunkterne. Begge piger er anbragt lige efter fødslen – den ældste, som denne case drejer sig om – hos morens moster (herefter kaldet mormorsøsteren) og den yngste i fremmed plejefamilie. De to piger havde indtil den yngste var 2½ år ingen kontakt med hinanden. Pigerne, der er bosat i hver sin landsdel, har fortsat kontakt med hinanden, men meget sjældent med forældrene, der er meget sindslidende. Mormorsøsteren er nu enke – ægtefællen er død for nogle år siden. Mormorsøsteren er 52 år ældre end plejebarnet.

Personernes navne er opdigtede aht. anonymitet. Slægtsforholdet er i overensstemmelse med de faktiske forhold.

Jeg har ikke interviewet forældrene, da de begge er meget stærkt sindslidende.

Jeg har interviewet plejemoren og plejedatteren – som kalder sig mor og datter - i deres hjem og den daværende sagsbehandler på hans nuværende kontor på en døgninstitution.

Plejeforholdet var i starten etableret som formidlet døgnpleje og overgik efter 9 måneder til privat døgnpleje. Mit kendskab til familien tager udgangspunkt i min rolle som familieplejekonsulent for søsteren og samværskoordinator for pigerne. Begge funktioner er nu afsluttede.

7.1: Familiens beslutning – og fordeling af børn

Mit første ønske var at finde ud af, hvordan familierne var nået frem til at få børnene i pleje. Hvordan havde de besluttet det og hvor der var flere børn, hvordan havde de fordelt børnene? Følte de sig forpligtede - presset af systemet eller egne normer? Hvilke motiver havde familierne?

I case 1 var det ifølge både børn og voksne op til børnene at bestemme, hvor de ville bo. *Den ældste Anders valgte morforældrene, fordi det var tættest på byen og skolen (ville blive i sin skole) og mest lignede det, han kom fra. Han ved ikke af, at der var tale om andre muligheder (andre i familien, børnehjem eller lign.) og ville heller ikke have kunnet respektere en fremmed plejefamilie.*

”Vi ville alle sammen gerne have, at vi blev i familien”.
(Anders)

I begyndelsen var det mærkeligt at være skilt fra sine søskende, men er det bedste nu. Han er glad for at se dem og har fået et bedre forhold til dem end han ellers ville have haft, fordi de ikke skændes i hverdagen.

Peter og Jette oplyser, at de alle tre ville bo hos morforældrene, men de blev bedt om at se det an hos mosteren. Det gjorde de og ville gerne bo hos mosteren. De tænkte ikke på, hvad faren måtte mene om deres valg. Skulle de have boet et andet sted, ville de hellere på børnehjem end i en familiepleje. Hvis de kom i en plejefamilie, ville de være der alene. De ville ikke have nye søskende til at begynde med, men når de havde lært hinanden at kende, så ville de ikke have noget imod nye søskende.

Kommentar(1):

Jeg tolker børnenes udsagn som, at de på anbringelsestidspunktet ikke kunne forestille sig at skabe nye relationer til andre. Skulle de ikke til deres egen familie, havde de behov for at være i et følelsesneutralt rum, førend de kunne lukke op for at bo i en plejefamilie.

Morforældrene fortæller, at der altid har været en tæt kontakt mellem dem og deres 3 døtre. Børnenes mor havde derfor lavet børnetestamente og familien havde moralsk forpligtet sig over for hinanden: de ville tage sig af børnene, hvis der skulle ske noget uforudset. Børnenes mostre følte sig derfor i særlig grad forpligtet over for deres respektive gudbarn. Fordelingen af børn blev imidlertid anderledes – fordi en moster ikke kunne have sit gudbarn på grund af ægtefællens modstand og fordi børnenes mor havde udtrykt ønske om, at de to yngste forblev sammen. Hele familien boede sammen i 8 dage, men beslutningen blev taget meget hurtigt. Børnenes opholdssteder blev derfor valgt ud fra helt nøgterne overvejelser om, hvem der kunne klare hvad - både fysisk og psykisk.

”Man skal have både hjerne og hjerte med, når man beslutter sig for at tage sig af sin families børn.

Man kan gøre uoprettelige skader, hvis man ikke tænker sig om”
(morfare)

Fordi mormoren og de to søstre reagerede med hjertet blev morfare den, der mest måtte reagere med hjernen.

De fortæller, at børnene var med i processen og fik at vide, at de kunne vælge om, men det holdt ikke, da ønsket blev aktuelt for det mellemste barn. Morforældrene kunne ikke overkomme mere end den ældste. Især mormoren er beklemmt over et løfte, der ikke kunne indfris. Morfare påpeger flere gange i interviewet, at man skal have både hjerne og hjerte med, at de skulle tænke længere frem end til næste søndag.

”Man skal vide, hvad man går ind til, man skal tro, man kan magte det, ellers kan det gå grueligt galt.”

(morfare)

Mosteren fortæller, at hun havde besluttet sig for at tage alle tre børn med det samme. Hun var bange for at miste dem – eller miste kontakten med dem, hvis de kom et andet sted. Det var magtpåliggende for hende at holde sit løfte i børnetestamentet – koste hvad det ville – herunder også ægteskabet. **Onklen** var klar over, at det kunne koste ægteskabet både at tage børnene til sig eller at lade være. (Onklen havde ikke skrevet under på børnetestamentet, da han ikke ville bindes på det løfte alene, hvis mosteren nu var død samtidig med moren - fx i den samme trafikulykke). Deres kendskab til børnene bestod i familiefester, sommerferie i nærheden af hinanden og praktisk hjælp i boligen. De var ikke altid enige i børnenes opførsel/opdragelse, men mente det var muligt at ændre.

Onklen forklarer, hvor gerne han ville opfylde mosterens ønske, men satte som betingelse, at det så blev de to yngste, da hans kemi ikke altid passede med den ældstes.

Faren fortæller, at han følte han havde medbestemmelse og indflydelse på, hvad der skulle ske med børnene. Han blev af afsnitslederen fra forvaltningen spurgt, om han havde noget imod, at børnene voksede op i morens familie. Det havde han ikke. Forholdet til morens familie betragter han som godt (bortset fra til morfaren) indtil drabet.

Derefter har forholdet selvsagt været vanskeligt og ikke udviklet sig særligt godt. Han havde egentligt helst set alle tre børn vokse op samlet, men var lidt på retræten dengang og lod den ældste selv bestemme og accepterede hans valg.

Den dårlige samvittighed og skyldfølelsen optog dengang - som nu - megen tid.

Afsnitslederen fortæller, at **forvaltningen** konstaterede, at familien stillede op fra første dag, og selvom de selv var dybt ramt af sorg, var deres primære bekymring børnene. Familien ønskede at tage vare på børnene. Familienetværket havde langt hen ad vejen tidligere fungeret på en rimelig måde. Faren var enig, og det var så sådan, det blev.

I case 2 lægger **mormorsøsteren** ikke skjul på, at de tog Mette til sig af egoistiske grunde. De var barnløse. De ville gerne have et barn. Mormorsøsteren fortæller, at de ville tage hende uanset risiko for arvelighed af forældrenes alvorlige sindslidelser. Mormoren, der er psykisk syg lige som forældrene, havde søgt, men fået afslag og de skrev derfor til forældrenes opholdskommune og tilbød sig. Mette var da kommet på spædbørnehjem og nåede også at komme i en plejefamilie, før de fik lov til at få hende 9 mdr. gammel. De fik først afslag fra deres egen kommune pga. alder, så kom opholdskommunen for at vurdere om de kunne stille op til samvær. Derefter fik de plejetilladelsen. Forældrene var enige i anbringelsen - moren var rigtig glad - faren lidt forbeholden.

Hele den øvrige familie stod og står stadig bag deres beslutning – nogle forstod ikke, at de turde med 2 psykisk syge forældre, men accepterede deres beslutning. Nogle tænkte på, om Mette tog pladsen fra slægtens andre børn, der var vant til at komme i plejefamilien, men det faldt fint på plads. Og for ægtemanden har det ingen betydning haft, at han ikke var i biologisk familie – de var helt enige om beslutningen.

Mette oplyser, at hun om beslutningen om at komme i pleje hos sin mors moster ved, at hun først kom på børnehjem og i en plejefamilie med 5 børn, der efter hendes opfattelse derfor må have haft hende for pengenes skyld (når de havde så mange børn i forvejen). Hun kom til plejefamilien omkring 1 års alderen. Hun ved, at myndighederne var meget skeptiske over for plejeforældrenes alder. Det har haft en stor betydning for hende, at plejeforældrene er mere end 50 år ældre end hun – bl.a. har hun et mere overfladisk forhold til sin plejemor end veninderne har. Men hendes plejeforældre har mere livserfaring og man lærer at leve med det, fortæller hun.

”Der er altid et eller andet tabu ved at være i plejefamilie –
og især, når man skal begynde at forklare vennerne det.

Andre børn forstår ikke hvad det er.

Jeg har ikke altid sagt alderen på plejeforældrene - har altid syntes det var flovt.

Man kan godt mærke, de er en generation ældre med fx mode og fester.”

(Mette)

Kommentar (2):

Den ene familie (case 1) har tidligt været klar over, at livet ikke altid går, som man planlægger og har derfor tidligt taget stilling til, hvad der skulle ske med børnene, hvis uheldet var ude. Det gjorde beslutningen nemmere på én måde, fordi alt var talt igennem, men svær for den ene søster, der ikke kunne leve op til sit løfte, da ægtefællen ikke ville. Ifølge mormoren har denne søster ”*ondt i hjertet over at have svigtet*”. At lave et børnetestamente er jo en hensigtserklæring om at ville, hvis man kan. Det er ikke juridisk bindende, men det er et stærkt moralsk papir, hvor man i allerhøjeste grad skal have både hjerne og hjerte med, når evt. aftaler skal føres ud i livet. Børnetestamentet handler jo både om det løfte, man måske for længe siden gav den nu afdøde og om den konkrete vurdering af, hvad børnene på det pågældende tidspunkt har brug for, og hvad man selv kan tilbyde. Det kan være et etisk dilemma.

Den anden familie (case 2) var barnløse og så muligheden for at få deres eget barn. Den store aldersforskel mellem plejeforældre og plejebarn er et dilemma – ikke i begyndelsen, men i skolen – og i puberteten bliver det rigtig svært.

7.2: Konsekvenserne for ægtefællerne (ikke biologiske)

Jeg fandt det yderst relevant at undersøge, hvilke konsekvenser en slægtsanbringelse kunne have for den person, der ikke var i biologisk familie med børnene. Var det også den persons ønske eller gik vedkommende på kompromis – og i givet fald hvor meget? Hvilke konsekvenser har det i givet fald haft på længere sigt – for den pågældende, for ægtefællen og for plejeforholdet? Hvilket dilemma bliver den ene part sat i og er forvaltningen nok opmærksom på at trække denne konsekvens frem?

I case 1 forklarer **morfaren**, *at det ikke har haft betydning for ham, at han ikke er biologisk far til moren og hendes søstre. Han betragter dem som sine. Han handlede mere rationelt end mormoren og mostrene både af natur, og fordi han var klar over, at man – de – kunne lave uoprettelige skader, hvis man ikke tænker sig om vedrørende fremtiden.*

*Anderledes vanskeligt fortæller **onklen**, at det var for ham. Han havde ikke noget reelt valg. Mosteren ville tage børnene uanset hvad.*

Onklen fortæller, *at de havde et perfekt liv, før de fik plejebørnene, men nu lægges energien andre steder. Valget har haft store menneskelige omkostninger. Han opfatter det som en fordel, at mosteren og børnene ligner hinanden – at der er en relation, men af og til kan der blive for meget ”familien Frandsen” over det, og han må være alene. Han har et stort behov for at være alene – det er ikke blevet mindre efter børnene er kommet, men sværere at få dækket, da der er krav på ham hele tiden. Han savner sin kone, og de er heller ikke enige om alt vedr. måder at gøre tingene på. Han mangler selv energi til at gøre ting. Den daglige trummerum har store omkostninger. Havde han vidst, hvad han ved i dag, så havde han sagt nej.*

” Man skal ikke altid gøre noget for nogen andre, hvad de brænder for. Selvom det var et meget stort ønske for Rita (mosteren), så skulle jeg måske have lyttet til det herinde (lægger hånden på hjertet), og de to børn vi har, er så hårdt ramt – ikke måske så hårdt af det, der lige er sket. De havde noget med i rygsækken, som har været svært at rette op - det har fyldt så meget – hvor er Jens henne – pladsen til Jens (ham selv)?”

(onklen)

Onklen fortæller, *at han følte sig presset af mosterens ønske, og da de ikke havde fået egne børn sammen, kunne de få denne opgave sammen. Begge fortæller, at prisen har været høj, men de syntes, de havde noget at tilbyde børnene. De troede begge, det var nemmere end som så at få to*

børn ind ad døren. **Mosteren** troede, at kærlighed og tryghed var nok. Konsekvenserne for parforholdet har været store. De er begge enige om, at det er en stor fejl, at de har prioriteret hinanden så lidt – der har i perioder overhovedet ikke været overskud til at være kærester. **Onklen** håber ægteskabet holder efter børnene er flyttet hjemmefra – **mosteren** er sikker.

Afsnitslederen fortæller, at **forvaltningens** bevæggrunde til at benytte morens familie som plejefamilier i den givne situation var at begrænse yderligere tab for børnene. Det var tydeligt, at mormor og mostrene havde bestemt, hvordan det skulle være, men morfaren var enig og fandt også, at det var familiens ansvar. Onklens dilemma var ikke så klart, men senere blev det tydeligt, at han fulgte mosterens ønske.

Kommentar:

Det har været og er en meget vanskelig situation for onklen at stå i. Fordi han overså sine egne følelser, går han på en måde kun halvhjertet ind for beslutningen om at tage børnene til sig. Han er derimod gået helhjertet ind i arbejdet for og med børnene, men omkostningerne har af og til været så store, at problemerne i ægteskabet har fyldt i forholdet til børnene. Han ville ikke gøre det igen, med den viden han har nu om deres fælles liv. Der er også dejlige dage, men prisen er høj. Onklen ser ud til at have været i det største dilemma: uanset om han valgte at følge mosterens ønske eller ej, kunne det koste ægteskabet.

Jeg er ikke stødt på oplysninger om familier i lignende situationer. Granhagen fremhæver i sin undersøgelse, at alle familierne syntes, de havde gjort det rigtige, men nævner en familie, der er usikker på om, de ville gøre det igen.

7.3: Konsekvenserne for børnene at blive delt

Jeg ville gerne vide, hvad børnene selv og deres voksne mente om deres opvækst i to forskellige familier. Som udgangspunkt drømmer alle – både forældre og forvaltningspersonale – om at søskende skal blive sammen ved en anbringelse. Det er ofte en rygmarsvsreaktion, der ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til de berørte parter: hvordan har børnene det med hinanden, hvilke behov skal de have dækket – ville de få det bedre ved at være hver for sig end sammen?

Børnene i case 1 fortæller:

*For **Anders** var det i begyndelsen mærkeligt at være skilt fra sine søskende, men det bedste nu. Men det er dårligt ikke at have hinanden i hverdagen og som storebror ikke at kunne beskytte dem. Han ville også få ting at vide, som de voksne i første omgang ikke behøvede at vide noget om. Han har talt med sin lillebror om storebrorrollen over for sin lillesøster.*

Han har valgt for tiden ikke at have kontakt med faren – det er ok både for ham og hans søskende og har ingen betydning i deres forhold ”Det er hans/deres valg”.

*For **Peter** er det ok og for **Jette** rart, at de bor hos mosteren og storebroren hos morforældrene. De er glade for kontakten til storebroren, som de ser i familiesammenhæng (og de er tit sammen). Peter ser ham 1 gang om måneden hos morforældrene (fast aftale for at give plejeforældrene lidt luft, hvor Jette er hos sin anden moster eller sin gudmor) og vil gerne se ham oftere.*

”Kunne godt tænke mig at se ham hver tredje uge i stedet for hver fjerde.

Man ser ham meget sjældent, når man tænker på, han er min bror.”

(Peter)

Kommentar (1):

Alle tre børn er stort set tilfredse med kontakten til søskende – Peter mindst. Det kan både skyldes, at hver enkelt får mere plads, og at de ser hinanden ofte i familiemæssig sammenhæng. Her er ingen problemer med at tage på week-end og har aldrig været det. Børnene forstår helt, at mosteren og onklen skal have en friweek-end og børnene har lyst til at se dem, de skal besøge. Det er meget forskelligt fra andre aflastningsordninger i plejefamilier, hvor mange børn føler sig afvist, når de skal i aflastning. Man kan forestille sig, at det har at gøre med relationen. Børnene kender - og kendte fra før anbringelsen - den familie, de skal besøge og har derfor et eget behov for at se disse mennesker. Men det kan også være fordi, der ikke er tilbageværende egne børn, der ikke sendes på week-end.

De voksne i case 1 fortæller:

Mosteren og onklen er glade på egne vegne over, at den ældste valgte morforældrene, men de to yngste har mistet en storebror.

Faren havde egentligt helst set alle tre børn vokse op samlet, men som børnene har udviklet sig, er han stolt.

Morforældrene er overbeviste om, Anders har fået et bedre liv efter drabet – han ville have tullet rundt med kammerater i storcentre. Han ville være blevet en taber. At børnene blev delt har givet dem alle tre et væsentligt bedre barneliv (problemer med opdragelse og ægteskab). Det er nødvendigt at se på, hvordan børnene har haft det og på de voksnes kræfter, når det skal vurderes, om børn skal deles. Morforældrene må konstatere, at ved at have ét barnebarn boende, er der blevet mindre tid til deres 3 andre børnebørn.

I case 2 oplyser mormorsøsteren Helle, at det ikke har haft de helt store konsekvenser for pigerne at være delt og vokse op i hver sin familie. Ved skilsmisse i søsterens plejefamilie var Mette ikke interesseret i, at søsteren Maren kom til at bo hos dem. De har et søskendeforhold, men det er også som om, de godt kan undvære hinanden. Ofte er det plejemoren, der må opfordre til kontakt. De er glade, når de er sammen. De har ikke taget skade af at være vokset op hver sit sted – de er blevet meget forskellige. Maren er meget tidligere på den, selvom hun er to år yngre. Plejefaren derimod havde det svært med, at pigerne ikke boede sammen.

Mette oplyser, at hun og søsteren har et tæt forhold – ”bare du var her hos mig” – de har de samme følelser over for de biologiske forældre, og de har boet i familier, der er blevet deres far og mor. Mette tænker meget på, hvis de havde boet samme sted, men kan slet ikke forestille sig at bo andre steder, og heller ikke at have søsteren med i sin egen verden.

”Det ville have været rart, hvis Maren havde været her, men nu har jeg vænnet mig så meget til at være enebarn. Men hvis man havde valget og man kunne gøre det om igen, så ville jeg have foretrukket, at vi havde boet sammen - måske i en neutral familie?”

(Mette)

Kommentar (2):

I case 1 konstaterer morforældrene, at der har været mindre tid til de andre børnebørn – både Peter og Jette og et mindre barnebarn – efter Anders er flyttet permanent ind, men at de tre søskende på trods af adskillelsen har fået et bedre barneliv. **I case 2** nævner mormorsøsteren, at familien i begyndelsen af Mettes indflytning var bange for, at der blev mindre tid til de øvrige børn i familien. Det blev der, og det er et dilemma, der skal tales med resten af familien om, inden de træffer valget

om at tage et barn fra slægten til sig. Forvaltningen bør også bringe dette emne op ved forundersøgelsen. Både mormorsøsteren og Mette er enige om, at det ikke har haft de helt store konsekvenser for pigerne, at de er vokset op i hver deres familie som enebørn med godt 2 år imellem dem – de har på trods af dette udviklet et søskendeforhold, fordi der blev taget hånd om deres relation af forvaltning, konsulent og plejefamilier.

7.4: Børnenes opfattelse af at bo hos (den ene forældres) familie

Jeg var meget interesseret i at få belyst, hvilke konsekvenser det kunne have at vokse op i den ene forældres slægt. Er der plads til den anden forælder, hvordan bliver vedkommende omtalt, er der fotos, hvordan bliver mærkedage afholdt?

Anders case 1 fortæller, at det var rigtig mærkeligt i begyndelsen at bo hos morforældrene, der jo tidligere var ferieforældre, hvor man blev forkælet, men nu i hverdagen blev det ændret. De er både strengere og mere accepterende end kammeraternes forældre. Han betragter morforældrene som i forældres sted – de er hans værger. Det er dejligt at være valgt, han føler sig ikke forladt. En fremmed plejefamilie ville han ikke kunne tage seriøst.

*”Man bliver glad, når ens familie siger, vi vil gerne have, I bliver her”
(Anders)*

Faren er aldrig blevet bagtalt over for ham. Da han så sin far, var det ok for morens familie. Morforældrene ser forskelligt på faren. Morfaren bryder sig ikke om ham, men mormoren ser anderledes på faren – hun har besøgt ham i fængslet for at få ro i sjælen. Han er i øvrigt ligeglad med, hvad andre mener – han gør som han vil. Lillebroren Peter er netop blevet konfirmeret. Hvis faren var kommet til brorens konfirmation, ville han ikke selv være kommet. Ændrer det dog til, at det var brorens valg og at han ville have undgået faren. Morfaren ville ikke komme, hvis faren kom med i kirken.

Peter ville helst have morfaren med i kirken. Det meddelte han faren og besøgte ham et par dage efter konfirmationen.

Om forskellen på livet hos deres mor og far - og moster og onkel - fortæller **Peter og Jette**, at det ingen betydning har ”det er som det er”! Det betyder ikke noget, at de taler om moster og onkel, når de andre taler om far og mor. Alle ved jo, at det er moster og onkel.

Morfaren forklarer, at faren ikke eksisterer for ham (deres forhold var tålt før drabet, men der er intet nu). Han modsatte sig ikke Anders's besøg hos faren, men det var mormoren, der kørte ham. Der er næsten ingen familie på fars side – og slet ingen, de evt. kunne have boet hos.

Morforældrene fortæller, at de er meget glade for at have barnebarnet boende – det har gjort dem godt. Der er kommet et liv i huset, der ellers ikke ville have været.

Mosteren og onklen fortæller, at faren ikke længere eksisterer som mosterens svoger. Han er børnenes far. De bakker op om børnenes kontakt til faren. Mosteren kører børnene til far-besøg og der er telefonkontakt hver uge mellem far og børn. Det er ok nu, men har været svært at rumme, selv om de mener, det er sådan, det skal være. Faren fylder mest hos mosteren – onklen bruger ikke megen energi på forholdet til faren.

*”De bliver ikke hele mennesker, hvis de ikke får lov at elske deres far”
(mosteren)*

Der er næsten ingen familie på fars side og meget lidt kontakt til dem, der er. Sådan var det også, mens moren levede. Der er derfor ingen konkurrence på titler i familierne, så børnene kalder onklens forældre for farforældre og hans søster for faster.

Faren fortæller, at han accepterede børnenes opvækst hos morens familie og har tillid til, at de gør det godt for børnene. Han forklarer, hvordan han hidtil har været alvidende i forhold til børnene. Nu er det nødvendigt af hensyn til børnene at være loyal over for alle beslutninger og bakke op, selv om han måtte være uenig. Forholdet til morens familie var godt, men har selvsagt ikke udviklet sig særligt godt. Han er sikker på, at morforældrene støtter sønnen på trods af morfarens forhold til faren. Også afslaget på deltagelse i konfirmationen accepterer han. Han nævner dog, at han ved anbringelsen måske skulle være blevet gjort bekendt med risikoen for loyalitetskonflikt. Det føler han, børnene er i – de taler fx lidt for negativt om moren. Børnene passer på de voksne ved at bekymre sig om dem.

*”Magtesløsheden – ydmygelsen – det ikke at kunne være en ordentlig far, er et helvede”
(faren)*

Forvaltningen ønskede som nævnt, at begrænse yderligere tab for børnene, fortæller **afsnitslederen**. Familien var meget motiveret for løsningen, børnene ville gerne og faren var enig. Dilemmaet her var, at parterne kendte hinanden, men morens familie skulle forholde sig til, at faren var årsag til deres sorg. Den yngstes alder (14 år) ved farens løsladelse indgik i overvejelserne om anbringelsessted. Familien fik tilbud om andre muligheder både akut og på længere sigt, men valgte at beholde børnene selv.

Kommentar (1):

Anders fremhæver, at det er dejligt at blive valgt. Og at han ikke føler sig forladt. Måske er det den følelse, der fylder meget hos børn i fremmed plejefamilie – at føle sig forladt? Begge dele har indflydelse på børns selvværd. Peter og Jette har ingen problemer med at vokse op hos moster og onkel. De har heldigvis ikke været udsat for konkurrence familierne imellem, da der ikke har været megen familie på farens side – og slet ikke steder, hvor de kunne vokse op. Det har medvirket til ro omkring deres situation.

Det bør være et oplagt tema at undersøge for forvaltninger ved eventuelle slægtsanbringelser.

Mormorsøsteren Helle case 2 oplyser, at de har haft mest kontakt med moren – det er flere år siden, de har haft kontakt med faren.

Mette fortæller, at hun blev døbt som 7-årig sammen med sin søster, begge forældre og plejefamilier var der. Der er mange familiefotos i plejehjemmet, ingen af faren, men heller ikke moren som voksen, men derimod af farmoren. Mette væmmes ved forældrene og er bekymret for om deres sindssygdом er arvelig.

Kommentar (2):

Jeg ville have troet, at dilemmaet ved at vokse op i den ene forældres slægt og specielt ved et drab som i case 1 var meget større, end det tilsyneladende er i den interviewede familie. Det har nogle konsekvenser, ja – men meget vanskeligt synes det ikke at være. Hverken børn eller plejefamilier nævner det som noget særligt.

Børnenes udsagn: ”det er som det er” antyder, hvilken forunderlig evne de har haft til at indstille sig på realiteterne.

Faren fylder dog meget hos mosteren, og kontakten til faren er svær at rumme. Faren føler børnene af og til er i loyalitetskonflikt og har også selv måttet æde nogle afgørelser, der skyldes opvækst hos morens familie. Selvom der er store følelser på spil og det rent faktisk har nogle store konsekvenser for hvem, der kan være sammen med hvem og hvornår, giver det ikke anledning til store dramaer. Det må skyldes måden, de enkelte familiemedlemmer forholder sig til deres virkelighed på. Uanset at noget er svært, er der tilsyneladende ingen magtkamp. At især børnene kan udtrykke sig klart om, hvad de ønsker, finder jeg særdeles glædeligt.

Man skal være opmærksom på, at er familien selv ramt – som her ved drab – skal de voksne forholde sig både til egen sorg og børnenes. Det er hårdt arbejde og kræver stor støtte. Emnet behandles i refleksion og diskussion under spørgsmål 6.

I case 2 tager Mette afstand fra begge forældre, og der er ingen kontakt til forældrene nu – begge er meget psykisk syge. Det er et stort dilemma, at de oprindelige forældre er så uintegrerede i personligheden – og at der er frygt for at arve en alvorlig sygdom.

7.5: Forholdet til forældrene/faren i begyndelsen til nu

Jeg var interesseret i at få belyst, hvordan kontakten med forældrene/faren havde udviklet sig over tid. Undersøgelser har påpeget, at kontakten til forældrene er bedre i slægtsplaceringer (Egelund & Hestbæk 2003, s. 102; Holtan, 2002, s. 23). Er det også sådan i de 3 familier – i givet fald hvorfor – hvorfor ikke?

Anders case 1 fortæller, at han var meget tæt knyttet til sin far indtil drabet. De havde fælles interesser – bl.a. musik og fodbold. Faren har været hans træner en overgang. Ved forældrenes forestående skilsmisse skulle han have boet hos sin far. Han føler sig derfor dobbelt ramt. Han vil ikke have et forhold til faren igen og han tror, der er slået mere i stykker for ham end for hans søskende. Faren har både dræbt moren og slået deres relation i stykker.

Han fik kort efter indflytning hos morforældrene navneændring. Han har tidligere været irriteret over at have tre navne – nu fik han ”smidt den del af min far væk, som var i navnet”.

Lige først så han sin far i fængslet. Ved det allerførste besøg følte han sig presset og ville/ville ikke have en forklaring. Senere besøg ville han gerne. Han besøgte ham alene og sammen med sine søskende - alle besøg sammen med familieplejekonsulenten. Det sidste år har han ikke ville se sin far. Det er ok for ham, at hans søskende vil se deres far. Det er deres valg. Gennem sine søskende er han vedblevet med at få slik, penge og smågaver som før, når de har besøgt faren. Det er med blandede følelser, han tager imod det. Faren sender af og til breve. Han læser dem og er glad for oplysninger om farens familie, som de jo ikke ser så tit.

Peter og Jette fortæller om drabstidspunktet, at Jette var derhjemme og Peter var hos en kammerat og blev ringet hjem. Jette var klar over, der var noget galt, men ikke hvad, for faren kom og krammede hende og storebroren og græd. Da de skulle vælge, hvor de ville bo, tænkte de ikke på, hvad faren måtte mene om deres valg af bosted. Det er ok, de ser forskelligt på faren blandt de tre søskende og de kan godt snakke om deres far, mens deres storebror er der.

Peter: ”Nogen gang vil Anders lukkes lidt ude, så vil han ikke rigtig være med – sådan føler jeg det.” De er glade for at besøge deres far godt to timer 1 gang om måneden ifølge med familieplejekonsulenten. Faren laver varm mad efter deres ønske og de får en hel del slik, penge og måske en lille ting, de har ønsket sig. De har selv valgt længde og hyppighed for besøgene. Det seneste år har faren ringet én gang om ugen – det er de glade for.

Kommentar (1):

Børnenes alder, køn og tilknytning til forældrene på drabstidspunktet har sammen med den hjælp og støtte de har fået fra familie og professionelle indflydelse på deres bearbejdning af det skete og deres fremtidige forhold til faren. Anders føler sig mere ramt end sine søskende, men i Peters og Jettes pubertet vil de også skulle gennem en løsrivelsesproces for at blive hele unge mennesker. Hvad der sker i den periode, ved vi endnu intet om.

Morforældrene fortæller, *hvordan de har hjulpet familien meget hele tiden med praktiske gøremål og som barnepige.*

Da morfaren hørte, forældrene skulle skilles, havde han ingen kontakt med faren mere. Mormoren ser lidt mildere på ham. Hun havde behov for at besøge ham i fængslet for at stille ham nogle spørgsmål. Han sender breve, som hun læser, men ikke besvarer. Hun kører gerne børnebørnene til besøg hos faren, hvis det er nødvendigt.

Morforældrene mener, *forældremyndigheden burde tages fra faren. Forvaltning og advokat har også omtalt det i forbindelse med retssagen. De finder det forkert, at man ikke fratager en forælder forældremyndigheden i sådan en situation. Det har været godt for dem, at Anders har valgt at cutte forbindelsen til faren helt. Mormoren vil dog ikke acceptere, hvis Anders smider ting fra faren ud, så overtager hun dem.*

Mosteren og onklen fortæller, *at de ligesom morforældrene har støttet familien både praktisk og som barnepiger – og i øvrigt har morforældre, børn, svigerbørn og børnebørn altid set hinanden meget. Det har givet mulighed for at opleve børnene og deres forældre på nært hold. Onklen især, men de er begge enige om, at børnenes og især midterbarnets dengang vilde opførsel skyldes forældres mangel på opdragelse. De anser sig selv for at være mere kompetente end forældrene, men kan jo ikke give det samme som forældre kan.*

Mosteren kører som nævnt børnene til far-besøg og der er telefonkontakt hver uge mellem far og børn. De skal indimellem huske børnene på, at det er i dag, deres far ringer. Tidligere var de bange for, at faren kunne tro, at de modarbejdede kontakt, hvis børnene ikke var ved telefonen.

Konfliktmægling i fængslet for et år siden gav mosteren mere ro i sjælen. Kontakt mellem far og moster omfatter udveksling af ønskesedler og formidling af gaver.

Forvaltningens udgangspunkt er, fortæller **afsnitslederen**, *at faren har forældremyndigheden. Han blev spurgt, om han havde noget imod anbringelse hos morens familie og erklærede sig enig i beslutningen.*

Mormorsøsteren Helle case 2 oplyser, *at Mette ikke var ked af forholdet til mor som lille, men senere har hun ikke været interesseret. Mette har været orienteret om sine livsomstændigheder fra helt lille bl.a. fordi forældrene har sagt far og mor om sig selv. Det var svært for plejemoren, men "det havde de jo ret til".*

Mette fortæller, *at hun altid har vidst hvem de biologiske forældre er og at hun er i pleje – det har været helt åbent og naturligt. Børn er ikke sarte – de kan godt tåle at høre det. Tænk hvis der er et eller andet, man har brug for at vide fx om arvelige sygdomme.*

"Det har gjort ALT, at jeg har vidst det hele tiden".

(Mette om åbenhed om plejeforholdet)

Mette har altid kaldt plejeforældrene for mor og far. Hun hader, når plejemoren beder hende skrive Karen-mor til sin biologiske mor fx til jul.

”Man kan godt føde et barn, men det gør ikke én til MOR, man skal opdrage et barn, før man er dets mor.”

(Mette)

Jeg tænker ikke på dem (forældrene) overhovedet. Hvis det stod til mig, havde jeg ikke noget med dem at gøre. Det er kun fordi Helle er Karens moster, at vi har noget at gøre med dem. Det er også derfor jeg beundrer Helle, fordi hun har virkeligt et stort hjerte, hun inviterer min mormor fx i stedet for at udelukke dem – det ville jeg jo gøre. De skader mig mere end de gavner, fordi min biologiske mor fx har været voldelig, fordi hun ikke fik sin medicin. Jeg kan ikke se, hvad jeg skulle bruge dem til. Jeg vil ikke fortælle dem noget. Jeg kan have et høfligt forhold til dem, men jeg har ikke lyst til at omgås dem.” Hun har nogle gamle breve fra hun var lille, hvor de kalder hende ved et andet fornavn og hvor de skriver, at de vil hente hende. Mette forstår ikke, at de fik barn nummer to, men ”godt at Maren er her, så er der også én at snakke med det om.”

Kommentar (2):

I case 1 er der meget naturlige grunde til at samværet med faren kræver ekstra opmærksomhed, dels på grund af den voldsomme begivenhed, han har gjort sig skyldig i over for børnene og morens familie, og dels fordi børnene bor i morens slægt. Fra starten af plejeforholdet blev der derfor koblet samværsstøtte på til børn og plejeforældre, og børnene er altid ledsaget af konsulenten ved farbesøg – en ordning alle accepterer. Kontakten til den familie, der er på farens side, er uændret efter morens død.

Når forældre er psykisk syge, kræver forældresamarbejdet en særlig opmærksomhed og megen støtte til plejebarnet. Især som skolebarn bliver det ofte svært for plejebarnet at have forældre, der er så syge, at man ikke kan tale med dem. Desuden lurer angsten for, om sygdommen er arvelig. I case 2 har kontakten været hyppigere til moren, hvis slægt Mette bor i. Det er såre naturligt, fordi der er relationen skabt. Det er imidlertid også vigtigt, at der er plads til den anden forælder i barnets liv. Men med meget psykisk syge forældre som Mettes, er det meget vigtigt at lytte til børnenes og de unges udsagn om, hvordan de rent faktisk opfatter deres situation og hvilken kontakt med forældrene, de kan bære.

7.6: Hjælpen fra det offentlige i akutfasen til nu – godkendelse – støtte – økonomi

Jeg var interesseret i at vide, hvordan parterne vurderede den hjælp de havde fået fra begyndelsen til nu – var den tilstrækkelig, mangelfuld eller for omfattende? Blev de fortalt, hvad det vil sige at være en ”offentlige familie” og hvad der forventedes af dem?

Anders case 1 fortæller, at han har gået til psykolog fra begyndelsen - først hele familien, så ham alene. Han orkede det ikke i begyndelsen, men kan godt se virkningen af det nu. En lærer skubbede på, så han kom i sorggruppe for unge – det havde han lyst til. Han gik i gruppen et år og lever nu et helt almindeligt ungdomsliv. Det har været godt at kunne fortælle det til andre end familien. Han har ingen problemer med at være ”plejebarn” – heller ikke med at morforældrene får plejeløn for at have ham boende – andre får børnepenge.

Hele familien hjalp dem igennem den første svære tid, fortæller **Peter og Jette**, indtil der kom psykolog på efter nogle uger. De kan snakke med deres familie, venner og lærer.

Morforældrene fortæller, at den akutte hjælp var fin. På politistationen var der foruden politiet samlet flere psykologer og forvaltningspersonale, 8-10 i alt. De sagde, at familien bare kunne ringe

dag og nat, men dagen efter var alle væk. Hos politiet blev sagen dagen efter overgivet til en anden afdeling og de blev stillet om mange gange. I forvaltningen blev det svært at få fat på den samme. Det er helt afgørende, at andre, der ikke er ramt, forstår, at når kontakten er skabt til én person, er det personen og ikke systemet, man har behov for at have kontakt med, fortæller morforældrene. Det var ulideligt for dem, at skulle gentage deres historie hver gang, de skulle have kontakt med de sociale myndigheder eller politiet. Og det skulle de mange gang i begyndelsen. Først fik familien besked på selv at finde en psykolog, siden fik de besked på at skulle køre (langt) til forældrenes opholdskommunes rådgivningscenter. Det var svært. De synes også, der har manglet en advokat, der tog sig af børnenes juridiske forhold helt fra begyndelse. Det kom for sent til. Forholdet til opholdskommunen var godt i starten, senere blev det svært på grund af langsommelig sagsbehandling og økonomidrøftelser.

§ 49 godkendelsen:

At være en "offentlig familie" og skulle vurderes, når man har opdraget flere børn og passet børnebørnene faldt dem svært, fortæller **morforældrene**, ligesom familieplejekonsulentens rolle har været vanskelig for dem at forlige sig med.

Det kunne ikke gå hurtigt nok med at blive godkendt, fortæller **mosteren** i case 1 – mosteren var så bange for, at de ikke fik børnene. Ved godkendelsen fik de oplyst, at de blev godkendt overfladisk, fordi de var familie, og fordi der kom tilsyn fra børnenes opholdskommune. Godkendelsen gik hurtigt og det var mosteren glad for – godt at alting ikke blev vendt og drejet. De fik ikke mange oplysninger om, hvad de var på vej ind i – men mosteren mener også, at vedkommende ville have talt for døve øren!

Om rollefordeling mellem plejefamilie og samarbejdspartnere fik de ikke mange oplysninger, fortæller **mosteren og onklen**. Deres opholdskommune kom et par timer og talte om løst og fast om familiepleje og sagde, at det var hårdt, det de var på vej ind i, og at man ikke fik så meget tid til hinanden – men sagde mest om, hvad der ikke var sket: de var ikke blevet godkendt så grundigt som andre, fordi de så gerne ville være plejefamilie og der kom en vis form for tilsyn fra børnenes opholdskommune. Tilsyn blev defineret som det, det ikke var: de skulle ikke vendes og drejes og vurderes på en vægtskål, men for at se om noget kunne gøres anderledes – ikke noget truende over det. Som **onklen** husker det, kom de og fik en kop kaffe.

Afsnitslederen fra anbringelseskommunen oplyser, at godkendelsen af slægtsplejefamilien ikke skal være lempeligere end ved andre godkendelser, men ved godkendelsen er det andre forhold, der vægtes. Godkendelsen er anderledes, men ikke lempeligere. Ved "almindelige" plejefamilier har man på forhånd en forventning til, hvad de skal kunne stille op til og kunne rumme, men vægter ikke på forhånd tilhørsforhold og kendskab. I slægten kan man være nødt til at gå på kompromis med de mere formelle krav, fordi man vægter kendskabet og relationen.

I forvaltningen var der mange, meget lange drøftelser og overvejelser, opvejning af fordele og ulemper før beslutning om slægtsplacering blev taget, fortæller afsnitslederen. Man ville sikre en barndom i en familiesammenhæng. For at det overhovedet kunne lade sig gøre, at børnene flyttede til slægten, har det været nødvendigt at yde et klækkeligt tilskud til mosteren og onklen, der ikke havde indrettet deres liv på at skulle til at have børn. Der indgik overhovedet ikke nogle økonomiske overvejelser i valget af anbringelsessteder – kun pædagogisk/psykologiske.

Afsnitslederen udtaler: ”Jeg ved ikke om hjælpen har været tilstrækkelig – det tror jeg ikke, vi kan vurdere endnu, men jeg synes, vi har gjort os umage. Og jeg synes, vi har forsøgt at lytte til, hvad børnene og de voksne, der nu passer dem, har haft behov og ønske om.”

I case 2 lægger **mormorsøsteren** som tidligere nævnt ikke skjul på, at de gerne ville have et barn. Mormoren havde fået afslag pga. psykisk sygdom – de selv på grund af alder i første omgang. Efter en undersøgelse om de ville stille op til samvær, fik de plejetilladelsen.

Kommentar (1):

Vedr. plejegendkendelsen:

De udvalgte plejefamilier repræsenterer 2 forskellige måder at være plejefamilie på: én overgik til privat familiepleje uden tilsyn og støtte, to forblev formidlet døgnpleje med tilsyn og støtte.

I godkendelsesproceduren er det vigtigt, at både plejeforældrenes opholdskommune, der er ansvarlig for udstedelsen af

plejetilladelsen og anbringelseskommunen undersøger slægtsplejehjem lige så grundigt som andre plejefamilier – blot med vægten lagt på relationen. Det er vigtigt, at forvaltningen på kort tid kan skabe en relation, der gør det muligt at drøfte vanskelige – ja måske endda tabubelagte – forhold omkring familiens ønske om godkendelse.

Plejefamiliens motiv, deres ressourcer og evner, eventuelle følelse af pres og deres samarbejdsevner omkring det at blive en offentlig familie, skal undersøges nøje.

Der skal også tages stilling til hvilken hjælp til eventuel egen sorgbearbejdning, de kan tilbydes. Det er af afgørende vigtighed for både plejebarn og plejefamilie, at børn såvel som voksne får tid og hjælp til at sørge. Hvis de voksne skal udskyde deres egen sorgreaktion, fordi der kommer et nyt familiemedlem, de skal tage sig af, kan det få alvorlige konsekvenser for alle parter på lang sigt. Den voksne kan fx være ked af det i meget lang tid, og plejebarnet kan tro, at det er skyld i denne ked-af-det-hed.

At være en ”offentlig familie”, hvor fremmede kan komme og gå i ens hjem, er svært, og at dele ansvaret for plejebarnet med kommunen – den såkaldte rollefordeling – er uvante begreber for almindelige familier. Det kan betyde, at plejefamilien kommer i loyalitetskonflikt i forhold til slægtens normer om, hvad man siger til andre og ansættelsesforholdet til kommunen, hvor man har oplysnings- og underretningspligt. Det kræver indsigt og nænsomhed at forklare, hvordan det samarbejde kan foregå.

Og så er det vigtigt at huske mosterens ord om, at man nemt ville komme til at tale for døve øren! At følge op efter få dage er derfor nødvendigt.

Støtte under plejeforholdet:

Mosteren og onklen fortæller, at det er vigtigt, at der kommer nogen regelmæssigt og spørger til livet i familien. Det får også parterne til at tale anderledes til hinanden. Den udefrakommende er alfa og omega – det er hårdt, men givende. Det har været godt med fleksibel støtte fra konsulent og psykolog. De deltager i netværk for plejeforældre med aftenmøder og aktivitetsture for både børn og voksne. Aktiviteterne er de begge glade for. Mosteren deltager i møderne langt fra hendes bopæl. Hun orker det næsten ikke på vej derind, men efter møderne er hun opløftet.

*”Det ville have været et helvede uden støtte og det ville ikke have gået.
Vi lænede os meget op af det psykiske åndehul”.*

(mosteren)

Om støtte fra forvaltningen siger **faren**, at han i begyndelsen havde kontakt med forvaltningen, men især efter konsulenten er kommet på regelmæssige besøg sammen med børnene, er det konsulenten, der formidler. Han har ikke været klar over rollefordelingen forvaltning og konsulent imellem.

Kontakten med konsulenten er mere personlig – derfor er der behov for ”god kemi” mellem konsulent, far, børn og plejeforældre. Konsulenten har megen magt, derfor er kemien helt afgørende, men der vil være uenigheder.

Den dårlige samvittighed optager megen tid og følelserne indtager en urationel stor plads. Han taler med præsten og går til psykolog 2 gange om måneden for at få afdækket lag, han ikke var bevidst om før. Han har fået øjnene op for de følelsesmæssige påvirkninger af børnene, der har været og er for risikoen for negativ tale fra plejeforældrene om ham til børnene.

Måske skulle han være blevet gjort bekendt med risikoen for loyalitetskonflikt for børnene? Han selv tænkte ikke over det. Han har dårlig samvittighed over det, han har gjort og bliver mindet om det ved børnenes besøg. Det er pragtfuldt med børnenes besøg, men han er ked af det bagefter.

Mormorsøsteren case 2 er glad for, at de har tacklet det selv. Hvis der havde været tilsyn en gang om måneden, ville hun have været bange for, at hver et lille problem var blevet ”en storm i et glas vand”. Hun finder, at hjælpen har været tilstrækkelig, for plejemoren kender pigen bedst, og hun har vidst, hvor hjælpen var om nødvendig. Det generelle kommunale tilsyn og fornyelse af plejetilladelsen fra egen opholdskommune er ikke sket.

Mette er også glad: ”Hovedforskellen på mig og min søsters plejefamilier er, at hendes fik penge for det og derfor kom der nogen hver anden måned. Jeg har ikke savnet det – jeg har været meget glad for, at der ikke kom nogen, for min søster har hadet det. Det har fået mig til at føle mig som en normal familie”. Men da vi drøfter, at hun kunne have talt med nogen, siger hun: ”Jeg vidste ikke, at der var noget sted, jeg kunne komme og snakke med nogen – det ville da have været meget rart. Måske skulle I sende en brochure, når man bliver 16 år? Jeg tror også, det ville være rart at snakke med andre der var i plejefamilie – jeg tænkte også på at komme i støttegruppe, da min plejefar døde.”

Kommentar (2):

Støtte i plejeforhold med tilsyn: Flere forskere i både udland og i Danmark peger på den manglende støtte til slægtsplaceringer (Bunkholdt, 1999, s. 107 (Sverige), Holtan 2002, s. 27 (Norge), Egelund & Hestbæk, 2003, s. 102-102 (Danmark)). De mest isolerede plejeforældre er slægtninge til barnet (Christoffersen, 1988, s. 138). Undersøgelsen er knapt 20 år gammel og det har ikke ændret sig (Egelund & Hestbæk, 2003, s. 102-103). Uden støtte er risikoen for brudte plejeforhold stor – uanset biologi, selvom både Sverige og Norge påviser færre brud i slægtsplaceringer end i fremmed familiepleje (Egelund & Hestbæk, 2003, s. 104). At der ikke sker brud er dog ikke det samme som, at anbringelsen er optimal. Det må følges nøje gennem hele anbringelsen, for at kunne vurderes korrekt. At fortsætte sin skolegang på en efterskole i en tidlig alder med tilknytning til sine plejeforældre er ikke nødvendigvis et brud, men kan være måden at blive et helt menneske på. Lovgivningsmæssigt må plejebørn i fremmed familiepleje sikres bedre mod brud på kontinuiteten – og holdningsmæssigt må plejefamilier vedkende sig, at familiepleje er en involvering for livet – penge eller ej.

Støtte i plejeforhold uden tilsyn: Mette taler om to modsatrettede udsagn og behov – på den ene side ønsker hun at være helt normal, og på den anden side ønsker hun at tale med andre i samme situation. Holtans undersøgelse peger også på, at plejebørn i slægtspleje har behov for at tale med andre børn i pleje. Hvordan vi løser denne gordiske knude, ved jeg ikke helt. Men måske kunne plejebørn og plejeforældre uden plejeløn tilbydes gruppeforløb?

Økonomi:

Morforældrene fortæller, at de har været glad for plejelønnen, men ikke for drøftelserne omkring niveauet. Hvis man har børn i forvejen er der en ramme, hvis ikke, skal der investeres. De ville have taget Anders under alle omstændigheder – også uden plejeløn, men det er da kommet ham til glæde, at de fik penge. Morfaren synes børnebørnene skulle have alt, hvad de ikke fik hjemme – pc, lækkert tøj, rejser – og det brugte de bl.a. pengene til. Morforældrene – især morfaren – finder det ejendommeligt, at plejelønnen vurderes efter problemer: hvis det går bedre med barnet, så får man mindre i plejeløn! Han foreslår et standardbeløb.

Mosteren tænkte ikke på økonomien, da hun ville have børnene. Adoption eller pleje uden løn var aldrig gået. **De** havde spændt buen hårdt allerede inden, børnene kom. De har begge gået fuldtidshjemme hver et halvt år (forskudt). At få børnene har fyldt så meget – de vil dem så gerne. Hvis de ikke havde fået plejeløn, havde de måttet flytte, og det var onklen gået ned på, da stedet og naturen er hans overlevelse. Økonomidrøftelserne er meget svære, men det er et stort og hårdt arbejde, og børnene skal heller ikke mangle noget. Mosteren er nu på trekvart tid og prioriterer sine to fridage til børnene – inklusive møder, kørsel til fængslet og lignende. **Onklen** synes, mosteren yder meget i forhold til børnene – og at det godt kunne være mindre uden at skade dem. Han mener, det er godt med udearbejde som modvægt.

Mormorsøsteren Helle case 2 oplyser om hjælp fra start til nu, at de første 8 måneder var der kontrol og de fik de almindelig plejeløn plus omkostninger. Plejemoren ophørte med at arbejde i 3 år. Økonomien havde ingen betydning i deres tilfælde. De ville ikke selv have penge, for hun blev deres pige, men det koster noget, så en fattig familie kan ikke klare det uden (økonomisk)hjælp, mener mormorsøsteren.

Kommentar (3):

Om økonomi: Det er gennemgående for begge familier i case 1, at børnene - fordi de kom i pleje på en tragisk baggrund - ikke har skullet mangle noget – at de skulle have en slags compensation for det skete både fra det offentlige og fra deres familiers indsats. Begge familier kommenterer det totalt urimelige forhold omkring aflønning af plejefamilier, at gøre de arbejdet godt, bliver de sat ned i løn.

I case 2 havde plejefamilien økonomisk mulighed for at opfostre plejebarnet og ønskede ikke penge, da de betragtede hende som deres eget.

7.7: Tanker om fremtiden

Jeg var interesseret i at vide, hvilke tanker børn og voksne gjorde sig om fremtiden om 3 – 5 år. Alle familiemedlemmer i case 1 gør sig tanker om fremtiden – morfaren mindst. Den ældste Anders mest om forholdet til faren – de to yngste om deres liv i plejefamilien. **Anders** fortæller, at han er nervøs for tidspunktet for farens løsladelse om 3 år. Han er bange for, at faren vil opsøge ham, og det er han ikke interesseret i. Om fremtiden siger **Peter**: ”Om tre år – da kører jeg på knallert – så kører jeg på arbejde”. Han forestiller sig, han har fritidsjob på tanken eller autoværkstedet og vil måske gerne være mekaniker og kan lave onklens traktor. Om fem år kører han bil – har købt en gammel en. Bor i omegnen i en by – men måske også i hovedstaden, hvor de er 3-4 drenge, der splejser om en lejlighed. Om fremtiden siger **Jette**, at om tre år, når hun er 14, bor hun hos mosteren og onklen. Hun vil gerne være damefrisør som sin moster og gerne i praktik som frisør.

Mosteren og onklen håber, børnene bliver hjemme hos dem, til de er udlærte. Derefter må de gerne bosætte sig i nærheden – men byen trækker meget for Peter, så han flytter nok til den

nærmeste store by, hvis ikke til hovedstaden. De tror begge, at han vil have en vis binding til dem og stedet, men måske afhænger hans flytteplaner også af, hvor faren til den tid bosætter sig – og det kunne måske være i en by i nærheden af dem.

Morforældrene forestiller sig, at Anders stadig bor hjemme om 3 år – er da 20. I forbindelse med samtaler om erhvervs- og skolevalg efter 10. kl. følte Anders tydeligt, at det var hos morforældrene, han hørte til. Han har tidligere troet, de havde adopteret ham. **Morfaren** gør sig ingen tanker om den dag, faren kommer ud. **Mormoren** gør. Hun er bange for at Anders's godhed skal blive udnyttet.

Fremtiden er svær for en indsat – **faren** fortæller, han tager én dag ad gangen. Det er alt for nemt at blive skuffet.

Afsnitslederen fortæller, at man i **forvaltningen** ved anbringelsen tænkte, at børnene skulle have et hjem for resten af barndommen, og en familie for resten af livet. Man gjorde sig tanker om børnenes alder ved farens løsladelse – især den yngste, der til den tid vil være under 18 år, og som faren derfor vil kunne anmode om hjemgivet.

Mette case 2 fortæller, at hun gør sig tanker om selv at få børn i en ung alder. Hun ændrede sig meget efter plejefarens død: fik nye venner, holdt op med at være "engel" og fik ikke længere 10- og 11-taller. Hun er ikke vendt tilbage til den Mette, der var i 9.klasse. Hun gør sig mange tanker om, at de kan dø tidligt fra hende – tænker over, om hun selv skal få børn tidligt, så egne børn kan få en mormor. Men, fortæller hun, hun har tænkt, at hun sammen med sin lillesøster skal starte en familie nu, så de bliver ældste generation. Hun skal have en stor familie med oldebørn!

Kommentar:

Peters og Jettes tanker er fuldstændig sammenfaldende med mosterfamiliens tanker om fremtiden. Hvordan det vil gå, vil tiden vise. Morfaren bekymrer sig ikke om fremtiden, Anders og mormoren gør. Faren tager en dag ad gangen. Farens løsladelse vil skabe uro i familien, men den kommer ikke på én gang, så parterne vil få mulighed for at vænne sig til ændringerne. I den proces er der fortsat behov for støtte og vejledning. Selv om Anders til den tid er myndig, kan han have behov for vejledning og støtte fra professionel side. Man kan ikke afvise, at løsladelsen vil kunne få indflydelse på de 3 søskendes indbyrdes forhold på en måde, hvor professionel støtte og vejledning vil kunne gavne.

Mettes tanker om at få børn i en ung alder og mange! er såre forståelige, og hun har en realistisk opfattelse af, at hun og søsteren kan grundlægge en stor familie og støtte sig til hinanden.

7.8: Hvad skal der til, for at slægtsanbringelser er til barnets bedste? Hvad kunne de ud over at være familie og hvilken hjælp skal gives til børn, der skal anbringes?:

Jeg ville gerne vide, hvad de berørte børn og voksne mente om slægtsanbringelser, og hvordan kommunen kan hjælpe børn, der skal anbringes?

Faren og de yngste børn case 1 er ikke blevet stillet spørgsmålet (var trætte på dette tidspunkt i interviewet), men den ældste **Anders** udtaler på spørgsmålet om, hvordan kommunen kan hjælpe børn, der skal anbringes, at *kommunen skal være forstående, respektere barnets valg og ikke kritisere eller bebrejde barnet noget omkring dets valg af bosted eller afbrydelse af kontakt med noget familie.*

Morforældrene pointerer, at man skal passe på hjertets godhed. Man skal lære noget om psykologi og det er godt at have været forældre før. Man skal kunne hjælpe barnet med skolearbejdet eller kunne få hjælp til det.

”Man skal vide, hvad man går ind til. Man skal tro, man kan magte det, ellers kan det gå grueligt galt.”
(morfare)

Mosteren og onklen nævner, at foruden at være familie og være følelsesmæssigt engagerede i børnene havde de en oprigtighed – de ville børnene og det skulle være en succeshistorie.

Afsnitslederen i forvaltningen understreger, at ved slægtsanbringelser er det vigtigt at holde orden i familiesystemet og generationerne – det vil sige, at det nøje skal vurderes, om bedsteforældre skal være i forældres sted på grund af eventuel loyalitetskonflikt i forhold til eget barn. Man skal være meget opmærksom på, om der skabes rod i relationerne. Ved langvarigt misbrug vil det være betænkeligt med slægtsplacering, da bedsteforældrene også er ofre for forældrenes snyd og bedrag, og derfor skal forholde sig til både deres voksne barns handlinger og samtidig tage vare 100 % på barnebarnet. Familien skal kunne samarbejde med andre omkring barnet.

”Man skal kunne tilbyde barnet et godt liv, hvad det så end måtte være. Man skal have en interesse i at have det her som en meget vigtig opgave i sit liv”.
(afsnitslederen)

For at slægtsanbringelser kan være det bedste for barnet, skal man være opmærksom på sunde og usunde spil i familien, understreger afsnitslederen og det skal nøje vurderes i hvert enkelt tilfælde, om det vil være det bedste for barnet. For at sikre den bedste støtte til slægtsanbringelser kræver det intensiv opfølgning. Familieplejekonsulenten skal derfor bruge meget mere tid – i hvert fald i starten. Slægten har en historie, som vi skal lære at kende.

Den daværende **sagsbehandler i case 2** fortæller, at han kendte moren og hendes familie, idet han havde medvirket til familieplejeanbringelse af moren, da hun var ca. 16 år hos morens bror. Han havde derfor kendskab til, at familien – både mormor og mor - ikke var helt sunde på grund af psykisk sygdom. Forældrene havde formået at holde graviditet og fødsel skjult for omverdenen.

Baggrunden for, at det yngste barn ikke blev anbragt hos morens moster, var først og fremmest, at forældrene ikke ønskede det. De følte, den ældste datter var blevet taget fra dem, og det næste barn skulle ikke derover. Dernæst kom, at de formelle regler (alder) ikke var opfyldt og en vis skepsis over for familiens motiver.

Kontorets personale var enige om, at den yngste skulle anbringes direkte i familiepleje uden om en institution, når det nu kunne lade sig gøre (der var en plejefamilie til rådighed). Sagsbehandleren ville efter moden overvejelse have foretaget den samme disposition i dag, selvom familiesamarbejdet trods massiv støtte ikke har været uproblematisk, idet den ældstes søsters plejefamilie i lang tid gjorde, hvad de kunne for at få det yngste barn til sig. Det varede længe før de accepterede situationen.

”Hvis ikke vi er udstyret med de rigtige redskaber til at undersøge, hvilke krav det er barnet stiller, og være i stand til at få det formidlet og blive forstået, risikerer vi at få at vide: ”Kom bare med ham - her har vi ingen problemer” og så går det galt og – ”hvorfor fik vi ingen hjælp”? At få etableret kontakten, så man kan tale ægte om de bekymringer, man har, er dels forudsætningen for, at man også kan sige det næste, der er svært og forudsætningen for at få en hjælp, man kan bruge.

At man kan definere, hvad der er ens eget problem frem for at lægge det ud i rummet eller hos andre personer.”

Slægtsplaceringer er ikke bedre end anbringelse i fremmed plejefamilie, men

”Slægtsplacering skal ramme barnets krav, der skal være en familie der både kan og vil, der skal være et perspektiv og der skal være nogle forældre, der synes det er en god idé.

De krav barnets stiller til sin opvækstsituation, det må imødekommes så langt som muligt og der kan slægten da give et par plusser ekstra, hvis de så i øvrigt også kan ramme kernen i det.”

(sagsbehandler)

Kommentar:

For at anbringelse i slægten skal være til barnets bedste skal der skabes en tillidsfuld atmosfære, hvor forvaltningen kan foretage en nøje vurdering og godkendelse af familien. For at anbringelsen skal lykkes, skal familien anse det som en meget vigtig opgave i livet.

Holtan, 2002 har udarbejdet en definition af 5 forskellige familietyper, der vil kunne anvendes til at afdække, hvilke holdninger plejeforældrene og forældrene har til den fælles opgave, at barnet er i pleje, og hvor eventuelle konflikter vil kunne forekomme (Holtan, 2002, s. 154-155).

Familietyperen *udvidet familie* bygger på høj solidaritet og fælles forståelse af opgaven. Alle trækker på samme hammel. Plejefamilien har en åben familieforståelse og barnet inkluderer både sine forældre og plejeforældre i sin familieforståelse.

Familietyperen *flerkernefamilie* bygger på høj solidaritet og forskellig forståelse af opgaven. Plejeforældrene har en lukket familieforståelse, mens forældrene har en åben og ser sig selv som vigtige for barnet. På grund af høj solidaritet kan parterne forhandle sig frem til løsninger til gavn for barnet.

Familietyperen *monopoliserende familie* bygger på lav solidaritet og forskellig forståelse af opgaven. Plejeforældrene har en lukket familieforståelse. Forældrene presser på for at kunne deltage. Det vil plejeforældrene forsøge at hindre. Det giver grobund for konflikter. Parterne vil søge løsninger, hvor de undgår hinanden. Det bliver ”barnet mellem to familier”.

Familietyperen *brudt familie* bygger på lav solidaritet og fælles forståelse af opgaven. Plejeforældrene har en lukket familieforståelse og forældrene søger ikke deltagelse. Brudt familie opstår, hvis der kommer brud mellem forældre og plejeforældre i flerkernefamilien. Barnet opfatter plejefamilien som sin familie.

Familietyperen *biologisk familie* bygger på barnets familieforståelse. Barnet inkluderer udelukkende sin biologiske familie i sin familieforståelse. Barnet har en lukket familieforståelse. Barnet tager ikke imod plejefamiliens tilbud om følelsesmæssige bånd. Hvis plejefamilien søger det, vil der være grobund for konflikter.

8. Refleksion og diskussion

Spørgsmål 1: Familiens beslutning - og fordeling af børn?

Min hypotese var

- at slægten kunne have følt sig presset til at tage børnene
- at der kunne være indbyrdes uenigheder
- at det kunne være et dilemma for børnene

I begge cases viste plejefamilierne tydelige initiativer om at ville børnene. Initiativer, som børnene har nydt godt af.

I **case 1** var der længe forinden lavet et børnetestamente. Det gjorde et dybt indtryk på mig, at mosteren fortalte, hun frygtede aldrig mere at se børnene, hvis ikke hun tog dem til sig. Det var et pres for hende, men hun ville leve op til sit løfte i børnetestamentet. Det lagde pres på ægtefællen (behandles særskilt nedenfor). Morfarens udsagn om at have både hjerne og hjerte med fortæller om det pres, selve situationen lægger på beslutningerne i slægten. Der skal være både engagement, viden og overskud, hvis det skal blive til barnets – ja til alles – bedste. Selvom der var et familiemedlem, der ikke kunne leve op til sit løfte, har det ikke givet problemer for hverken børn eller voksne. Dilemmaet om man både vil og kan, skal forvaltningen opmuntre og støtte familien til at afklare. At det går an at drage børnene aktivt med ind i deres eget liv, er familierne i **case 1** et godt eksempel på. For børnene har presset ikke givet anledning til noget dilemma. At familien har villet børnene så meget, har uden tvivl givet dem selvtillid, jfr. Anders's udtalelse om, hvor dejligt det er, at være valgt af sin familie.

I **case 2** tog plejeforældrene selv teten, da de hørte, forældrene havde fået barn. Der kan man ikke tale om pres – plejeforældrene ville så gerne have et barn – og Mette har ikke været i dilemma af den grund.

I denne undersøgelse har beslutningen om at tage et barn fra slægten til sig, ikke givet anledning til brud med andre i familien. Det kan imidlertid forekomme, hvor der er uafklarede følelser, vrede, jalousi og magtkampe mellem familiemedlemmerne. Det kan betyde, at plejebarnet mister kontakt med noget af sin familie. Måske er det den risiko værd, men forvaltningen bør være opmærksom på det ved forundersøgelsen.

Børnene i denne undersøgelse har haft et større og mere velfungerende netværk end mange plejebørn sædvanligvis har.

Spørgsmål 2: Konsekvenserne for ægtefællen (ikke biologiske)?

Min hypotese var, at når den ene part ville tage et barn til sig fra deres slægt, kunne det være et dilemma for ægtefællen.

I to af de tre familier har det ikke-biologiske tilhørsforhold ingen betydning haft for lysten til at påtage sig opgaven – hverken større eller mindre. I den tredje familie (**case 1**) har det haft store omkostninger for onklen og ægteskabet, men kun lidt for børnene.

Onklens dilemma var stort: uanset om han valgte at følge mosterens ønske, kunne det koste ægteskabet. Det har været et fast punkt i rådgivningen af plejeforældrene. Den kendsgerning, at dilemmaet kan være så stort, stiller krav til forvaltningen, om at være meget opmærksom på den enkeltes bevæggrunde til at sige ja og nej samt at være meget opmærksom på at støtte og opmuntre familierne til at tale om evt. konsekvenser for ægteskabet og livet fremover. Det kræver, at forvaltningens personale tør tage fat på vanskelige – ja nærmest tabubelagte emner – som fx at tale med ægtefællerne om: hvad vil jeg med mit liv med dig på kort og på langt sigt? Er begge parter enige og hvis ikke, hvilke konsekvenser får det så? En sådan afklaring må tage udgangspunkt i ”at skynde sig langsomt”. Skænderier eller risiko for en skilsmisse, fordi man har påtaget sig for stor en opgave, er jo ikke, hvad plejebarnet – eller familien i øvrigt – har brug for.

Spørgsmål 3: Konsekvenserne for børnene at blive delt?

Min hypotese var, at der er fordele og ulemper ved at være skilt fra sine søskende, men at det med rette hjælp fra nære voksne og evt. støttepersoner kan lykkes at bevare eller udvikle et søskendeforhold.

I begge cases bor søskende hver for sig. I **case 1** fordi kræfterne i familien ikke rakte til at tage imod tre børn i én familie. I **case 2** fordi forældrene modsatte sig, at deres andet barn blev anbragt hos familien og fordi forvaltningen støttede denne opfattelse.

Søskendeforhold:

Det er paradoksalt, men børnene i **case 1** har efter alt at dømme fået et bedre liv med mere voksenoverskud, færre konflikter og mere støtte til personlig og faglig udvikling, end de ellers ville have haft. Hjemme var der stor jalousi børnene imellem. Det er ændret væsentligt ved, at de vokser op to forskellige steder. Nu har de hver sin base.

Det faktum skærper min bevidsthed om, at vi alt for ofte pr. automatik synes, søskende skal forblive sammen. Vi skal ikke være bange for at tænke tanken, at de kan deles – men være åbne over for at se, hvilke behov hvert barn skal have dækket ved anbringelsen, og hvordan det bedst kan dækkes. Det kræver mod og engagement – begge dele må man kunne forvente af os i så vanskelige forhold som at ændre livsforløbet for nogle børn.

Mette og hendes søster Maren **case 2** har aldrig boet sammen og har derfor ikke samme søskendeforhold som børnene i case 1, men både forvaltningen, Mettes og Marens plejefamilier ønskede at udvikle et søskendeforhold mellem pigerne med telefonkontakt og week-endbesøg. Og det er lykkedes på trods af, at de er vokset op som enebørn i hver deres familie. Mette er overvejende tilfreds med at have været enebarn, men antyder dog, at kunne hun vælge om, ville hun have foretrukket, at de var vokset op sammen i en tredje plejefamilie.

Det er tankevækkende, at på trods af tilfredshed med eget liv og kontakt med søsteren, er der alligevel en drøm om at være vokset op sammen. Skulle Mettes ønske være imødekommet, ville det have betydet skift for Mette til endnu en plejefamilie – den tredje plejefamilie i løbet af de første par år af hendes liv. Det havde hun ikke selv tænkt på, og det ville ikke være anbefalelsesværdigt af hensyn til den følelsesmæssige udvikling. Mettes drøm om fælles opvækst kan måske også skyldes, at hun ikke har fået bearbejdet forskellen i hendes og søsterens forhold med en neutral person.

Week-endaflastning:

Børnene i **case 1** har ikke problemer med at tage på week-end hos familien. De føler sig ikke afvist, som mange andre plejebørn gør. Måske skyldes det, at plejefamilien ikke har egne hjemmeboende børn, der skal på week-end? Måske skyldes det relationen til dem, de skal besøge? Hvis det er grunden, skulle man måske i andre plejeforhold gøre mere for at finde biologisk familie eller venner af familien, der ville tage børnene på week-end? Det ville måske kunne mindske deres følelse af at blive sendt væk, og de ville have bedre kontakt til deres egen familie og tidligere bagland?

Som udgangspunkt mener jeg ikke, man skal presse nogen til at blive week-end- eller plejefamilie – og det er et vist pres, hvis en familie eller forvaltning henvender sig. Alligevel tror jeg, det kunne være værdifuldt for et barn at prøve. Mosteren fortalte jo netop, at skrækken for aldrig mere at se børnene var medvirkende til, at hun ville have dem i pleje. En henvendelse om at bevare kontakten, vil måske skabe glæde og kontinuitet for alle parter. Barnet vil kunne pege på, hvem det gerne vil besøge. Det kunne være mennesker, familien eller forvaltningen ikke havde tænkt på, kunne have en betydning for barnet.

Familiens øvrige børnebørn, niecer og nevøer:

I begge cases har familiernes forhold til de øvrige børn i familierne været drøftet. Hos morforældrene er der blevet mindre tid til de øvrige børnebørn, og i mormorsøsterfamilien skete der ingen ændring. Det er et dilemma, der skal tales med resten af familien om, inden de træffer valget om at tage et barn fra slægten til sig. I en krisesituation, som en anbringelse er, er det ikke sikkert, familien selv når at tænke så langt. Forvaltningen bør bringe dette emne op ved forundersøgelsen.

Spørgsmål 4 og 5: Bopæl i den ene forældres slægt og forældrekontakt?

Min hypotese var

- at forældresamarbejde er svært i enhver plejefamilie – også slægtspleje
- at den ”anden forælder” ikke ville have samme plads som slægtens ”forælder”
- at forældresamarbejdet fylder en del, og at det ville være et dilemma for plejebørnene
- at der altid vil være dilemmaer forbundet med at bo et andet sted end hjemme

”At være plejebarn er altid forbundet med tabu”, siger Mette **case 2**. Holtan, 2002 bekræfter dette, men påpeger, at børn i slægtsplejehjem har færre problemer med deres status som plejebarn og fremhæver, at det kan tyde på, at børn i slægtsplejehjem har en anden oplevelse af deres situation end andre plejebørn, hvor der ikke er en slægtsrelation mellem forældrene og plejeforældrene.

Holtan fremhæver dog, at børnene ikke fortæller hvem som helst om deres situation. De betragter ikke sig selv som plejebørn og deres familie som plejefamilie, men søger alligevel gerne kontakt med andre plejebørn. (Holtan, 2002, s. 102-103).

Det har Mette ikke gjort (bortset fra søsteren), men hun tror, det ville være rart at snakke med andre, der var i plejefamilie.

Plejemoren og hun kalder sig for mor og datter – og Mette udtrykker, at hun af og til har vanskeligheder ved at give den rette forklaring om slægtsforholdet og årsagen til bosted. Og hun hader, når plejemoren beder hende skrive til sin biologiske mor og kalde hende ”Karen-mor”!

Mor og far

Forældresamarbejdet er måske det allerstørste dilemma for plejebørn. De skal forholde sig til dobbeltheden i deres liv ved at tilhøre både deres biologiske oprindelige familie og deres plejefamilie. Her er der virkelig mulighed for loyalitetskonflikt. Selv om man er i familie med hinanden, kan traditioner og livsholdninger været meget forskellige. Mettes udtalelser omkring ”mor og far” rammer noget meget centralt i plejeforhold: hvordan omtaler man de personer, der har den daglige omsorg og de, der har født én, men som man sjældnere ser? Hvordan sikres børn stabile opvækstvilkår sideløbende med forældres håb og drømme? Mange følelser er på spil. Hensynet til hvem, der skal tilgodeses med en aftale, kan skifte afhængig af, hvis vinkel man ser det fra. Lovgivningsmæssigt er det forældres ret at se deres børn, men bør ikke også børn have ret til hensyn – frem for pligt – i forbindelse med forældreaftaler? Børn bør høres og respekteres for deres holdninger – det budskab har Anders til forvaltningen – og det er jeg helt enig i.

I **case 1** betragter børnene sig lige som Mette heller ikke som plejebørn og omtaler med naturlighed deres plejeforældre ved slægtsforholdet. Hvad er mon grunden til, at disse børn synes, det er så ok at tale om ”moster og onkel”? Måske skyldes det relationen, der var der i forvejen – måske noget andet. Hvilke faktorer har mon indflydelse på, hvad man kalder sine plejeforældre? Granhagen, 1998, fastslår, at det er muligt at være både mormor og mor, faster og mor, idet slægten ikke konkurrerer med moren, som det ofte sker i fremmed plejefamilie. I hendes undersøgelse er man mormor og forælder, faster og forælder. (Granhagen, 1998, s. 47-48).

Mange plejebørn ønsker – og konsulenter/psykologer accepterer, at børnene kalder plejeforældrene for mor og far. På den måde undgår de fx i skolen at blive konfronteret med deres livshistorie ved ikke at afsløre de voksnes sande identitet. Når mange plejebørn har problemer med identiteten kan det så bl.a. skyldes, at vi hjælper dem af et misforstået hjerte til at dække over deres virkelighed ved at kalde plejeforældre for mor og far? Ordet plejeforældre er meget tungt sprogligt og jo også forbundet med mange blandede følelser – ligesom stedmor. Kunne man kalde dem for tante og onkel, hvis man ikke kalder dem plejeforældre? Eller er det også bare en omskrivning? Måske ligger problemet i konkurrenceforholdet mellem mor og plejemor, som Granhagen fremhæver – der hvor der er konkurrence er der et stort behov for at kalde plejemoren for mor – og der, hvor der ingen konkurrence er, men derimod accept af fortiden – der er det ok at kalde hende for plejemor eller ved fornavn? Hvis det er tilfældet, hvordan undgår vi så den konkurrence? Alle børn – også plejebørn – har et behov for ”at høre til”. Hvordan signalerer vi det i sproget?

Måske betyder anbringelsesgrunden noget for, hvordan plejebørn omtaler deres plejeforældre – slægt eller ej? Måske er stigmatiseringen mindre, når ens mor er død, end hvis hun er misbruger eller psykisk syg? Og derfor er behovet for at få en ny mor mindre? Fordi barnet oplever at have (haft) én? Måske er det endog mindre stigmatiserende at have en forælder i fængsel frem for en misbruger eller psykisk syg? Hvilken befolkningsgruppe er mest stigmatiseret set med voksnes øjne og med børns?

Det har ligget uden for denne rapports formål at undersøge hvorfor, men spørgsmålet er yderst interessant.

Loyalitetskonflikt:

Det virker ikke som om, de yngste børn i **case 1** er kommet i loyalitetskonflikt mellem mors familie og far. De kan forholde sig til deres far, som de vil, og de kan udtrykke både negative og positive følelser. Jeg er mere usikker på, om det også gælder for den ældste. Morfarens uforsonelighed med faren ville jeg tro, påvirkede Anders. Det er ikke påvist direkte, men kan heller ikke afvises helt. Ingen kender Anders helt konkrete bevæggrunde til bruddet med faren, men alle accepterer det. At Peter skulle vælge mellem sin morfar eller far i kirken accepterede han – tilsyneladende uden problemer overhovedet. De øvrige voksne er mindre kategoriske, men børnenes kontakt med faren er en stor udfordring. Morforældrene oplyser begge, at det har været godt for dem, at Anders cuttede forbindelsen til faren. Anders drøfter kontinuerligt med familieplejekonsulenten, om han fortsat ønsker afbrud i kontakten til faren. For de yngste børn ville relationen mellem dem og faren lide skade, hvis opretholdelsen alene skulle varetages af de ramte pårørende. Det ville formentlig bringe dem i loyalitetskonflikt. Det er helt umenneskeligt at forestille sig, at en voksen, der selv er ramt, kan holde hovedet koldt og skille egne følelser fra børnenes, der er ramt på andre måder end den voksne. Det kræver kontinuerlig professionel bistand til hele familien. Hvordan det kan gøres – se under dobbeltramte plejefamilier side 35.

Faren ville gerne have hørt mere om risikoen for børnenes mulige loyalitetskonflikt ved anbringelse i morens slægt. En anbringelse er altid en skelsættende begivenhed, og forælderen er måske i chok – og kan derfor have behov for at tale konsekvenser igennem flere gange i løbet af anbringelsen.

Hvem træder til – og hvad med den anden familie?

Holtan oplyser, at det oftere er morens slægt, der træder til. Det gør sig også gældende i denne lille undersøgelses 3 familier. Nordisk forskning viser, at der kan være vanskeligheder forbundet med at opretholde kontakten til den forælder, hvis slægt, barnet ikke bor i. I begge familiers tilfælde har det

meste familie været på morens side og meget lidt på farens – slægt, der heller ikke var megen kontakt med før anbringelserne (Holtan, 2002, s. 113).

Holtan påpeger i sin undersøgelse, at barnets samvær med forældrene afhænger af hvilket slægtskab, der er mellem forældre og plejeforældre og har fundet, at hvor mor og plejemor ikke er i slægt med hinanden, er udfordringen i forældresamarbejdet større. (Holtan, 2002, s. 100).

Kildedal refererer i ”Det anbragte barn” en kvinde, der synes, det er total grotesk at komme i familiepleje hos sine bedsteforældre – de skal beholde deres rolle som bedsteforældre og ikke blive forældre. Kildedal beskriver også, hvordan forældrekontakten i slægtsplaceringer kan være svær at styre. (Kildedal, 1996, s. 84).

Redaktøren af bogen ”Anbragte børn” fortæller i sin personlige beretning om, hvordan hun kommer til fjerne slægtinge efter tumultagtige teenageår hos forældrene – ikke nogen behagelig tid. (”Anbragte børn”, 2004, s. 192–199). Hun bidrager til bevidstheden om, at børn og unge bør drages ind i vurderingen af, hvilken placering, der vil gavne dem bedst muligt.

Andre måder:

At arbejde med slægtsanbringelser har skærpet min opmærksomhed på mulige forbedringer i andre plejeforhold. Mange plejebørn har jo ikke et stort netværk, men for de der har, skulle vi måske gøre det meget mere klart for plejefamilier, at når de får et barn i pleje, må de tage hele det uforudsigelige arbejde med familie her og der og nye samlevere og halvsøskende, hunde og kanariefugle med – ellers kan det være lige meget for barnet? Vi har måske i for høj grad ønsket en kontrol, det dels ikke var muligt at få, selvom vi troede det - og dels var helt urimelig set med barnets øjne? Det kunne fx gælde kontakt med ”skøre” familiemedlemmer? Opgaven her er måske i stedet for at spørge: hvem vil du gerne have kontakt med og hvordan kan det lade sig gøre? – frem for at skærme barnet mod kontakt med visse dele af sin familie. Måske har samfundet i for høj grad værdiløst, hvad en god barndom og opvækst er ud fra den middelklassenorm, de fleste plejefamilier kommer fra?

Den gruppe børn, der med alle ovennævnte anstrengelse alligevel ikke har en kontakt/relation til deres mødre og øvrige familie, eller som anbringes som spæde og relationerne derfor må blive anderledes, skulle måske bortadopteres i åben adoption? Åben adoption giver mulighed for en vis kontakt, hvis parterne ønsker det. Man ville altså give børnene en lovmæssig sikring af de forhold, hvorunder de lever, skabe kontinuitet og sikre dem mod brud samtidig med, at de kan holde fast i deres rødder. Måske ville det mindske de identitetsproblemer, nogle plejebørn har.

Børnerådet fremlagde i 1998 6 forslag til ændringer i anbringelsespraksis med henblik på at sikre stabilitet og kontinuitet i barnets liv:

1. øget brug af adoption uden samtykke
2. åben adoption med samværsret
3. permanent anbringelse, hvor der ikke arbejdes på hjemgivelse
4. planlagt længerevarende anbringelse for 2-3 år
5. tidligere og øget brug af tvangsanbringelser
6. øget brug af mor-far-barn døgnophold

Model 2 og 3 ville sikre, at børns fortid, nutid og fremtid i længerevarende plejeforhold forblev sammenhængende. Men hvert barn er unik og løsningen skal nøje vurderes i hvert enkelt tilfælde.

Børn i slægtsplejehjem bliver sjældnere adopteret. Slægtsplejeforældre arbejder ikke for en stærkere tilknytning i samme grad som fremmede plejefamilier gør. En flytning opleves ikke på samme måde som et brud – relationen består stadig (Holtan, 2002, s. 24).

I case 1 nævner morforældrene, at en jurist har udtalt, at man ved drab kunne gøre brug af tvangsadoption. Det er forståeligt, at man umiddelbart kan tænke sådan, men med udgangspunkt i barnets situation, er jeg fuldstændig uenig. Den tilbageværende forælder er stadig forælder på godt og ondt. Fortiden kan og skal ikke udraderes. Barn og forælder har et skæbnefællesskab, de er nødt til at komme overens med for at komme videre i deres liv.

Spørgsmål 6 – godkendelse – støtte – økonomi?

Min hypotese var

- at slægtsplejefamilier blev godkendt mindre grundigt
- at det kunne være et dilemma at blive en ”offentlig familie”
- at dobbeltramte plejefamilier skal have megen støtte
- at slægtsplejefamilier har brug for plejeløn

Plejefamilierne blev ikke undersøgt særligt grundigt for faktuelle forhold, men godkendt på relationen. Mormorsøsteren **case 2** ønskede ikke plejeløn, men mener familier uden økonomiske midler skal have penge, for ”det koster noget”. For morforældrene **case 1** var svært at blive en ”offentlig familie”. Begge plejefamilier i **case 1** – især mosterfamilien – har fået ekstra støtte til sorgbearbejdning for både voksne og børn. Morforældrene ville have taget Anders uden plejeløn, men finder det ikke ok, og mosterfamilien ville ikke have kunnet klare det økonomisk uden ekstra støtte og plejeløn.

Godkendelse og støtte:

Flere forskere peger på den manglende støtte til slægtsplaceringer. I selve undersøgelsesfasen bør slægtsplejefamilier undersøges lige så grundigt som andre plejefamilier – bare anderledes. Sagsbehandleren i case 2 er meget præcis i sin analyse: vi skal kunne skabe tillid, så familien tør komme med de svære problemstillinger og tro på, de får hjælp til løsning af dem. Morfaren case 1 påpeger, at der ved den første kontakt allerede er skabt en tillid, det tog tid at genskabe med nye mennesker. Derfor er det vigtigt, at der er let og kontinuerlig adgang til samme støtteperson. Relationen er den bærende kraft i løsningen af problemerne og udviklingen af plejeforholdet.

Kursusaktiviteter og gruppeforløb med andre plejeforældre – gerne andre slægtsplejefamilier – vil være et godt tilbud til de voksne. Det bør målrettes den særlige situation slægtsplejefamilier er i, men behøver ikke at udelukke at have slægtsplejefamilier som deltagere. Den ene plejefamilie i case 1 deltager med stort udbytte i PlejeForældreNetværk med ”fremmede” plejefamilier. Et sådant tilbud vil ikke alle familier tage imod, fordi de ikke opfatter sig som plejeforældre i gængs forstand og ikke har samme tilgang til arbejdet som andre plejefamilier omkring fx møder. Måske har de andre traditioner for, hvad man taler med andre om. Som supplement eller erstatning for kurser kan man derfor satse mere på opmuntring, samarbejde, støtte og opfølgning ude i den enkelte familie.

Doppeltramte plejefamilier – hvordan kan vi hjælpe?:

I mit arbejde med slægtsanbringelser er jeg blevet opmærksom på, at de allerfleste slægtsanbringelser må indebære, at familierne er dobbeltramte. Først troede jeg kun, det gjaldt ved fx en så alvorlig hændelse som drab. Men at måtte erkende sin søns eller datters misbrug, alvorlige sygdom eller kriminalitet indebærer en sorgreaktion og bearbejdning på lige fod med andre tab. Pludselig død ved ulykke eller drab er naturligvis fuldstændigt umuligt at forberede sig på og bringer de voksne, der skal tage sig af børnene i krise på samme tid som børnene. Men den mormor,

der får sit barnebarn i pleje, fordi datteren sidder i fængsel, er også personligt ramt og sørger over det. Det er en anden væsentlig forskel i arbejdet med plejefamilien – i slægten er de voksne også ramt og kan derfor på visse punkter være i underskud - i modsætning til fremmede plejefamilier, der gerne skulle være i overskud. Hjælpen og støtten, de skal have, vil derfor være meget forskellig. Slægtsplejefamilien har brug for megen støtte og vejledning til deres nye rolle både som opdrager og som samarbejdspartner til forvaltningen. Professionel støtte til både børn og voksne – sammen og hver for sig – er derfor yderst påkrævet. Støtten gives løbende i hele plejeforholdet efter behov. Nye situationer kan udløse nye krisereaktioner, der kræver bearbejdning.

Familieråd:

Bor børnene, som i case 1, i to eller flere familier kan afholdelse af Familieråd nogle gange om året – evt. med deltagelse af andre vigtige familiemedlemmer være en god arbejdsmetode. Familierådet består her af de to plejefamiliers voksne og børn, familieplejekonsulent og psykolog. Mødet holdes i plejehjemmet og ledes af familieplejekonsulenten. Alle kan komme til orde, og alle hører, hvad de andre har at sige. Det skaber åbenhed og rene linier alle parter imellem.

Er der store problemer parterne imellem, kan erfaringer fra konfliktmægling indgå i måden at afholde mødet på.

Grupper:

Der er stor forskel på, hvordan børnene i case 1 og Mette i case 2 lever deres liv som plejebørn i forhold til omverdenen.

Mettes liv har været mindre turbulent på trods af de alvorligt psykisk syge forældre end børnenes i case 1. De er vant til at tale med andre voksne om deres situation, og er sammen med andre plejebørn. Mette ønsker at være helt normal som andre unge, men kunne måske også tænke sig at tale med andre plejebørn.

Mette har klaret sig godt – også uden en gruppe med andre unge plejebørn – og man skal naturligvis vogte sig for overbehandling. Mormorsøsterens udtalelse om risikoen for, at et lille problem blev til ”en storm i et glas vand”, hvis der var konsulentbesøg er naturligvis værd at bemærke. Samfundshjælp skal være hjælp til selvhjælp. Det er rigtigt at nogle problemer går over af sig selv, men også at flere vokser sig store, hvis vi ikke griber ind i rette tid.

Økonomi:

Undersøgelsens 3 plejefamilier har haft forskellige økonomiske vilkår.

Begge familier i case 1 har følt, at børnene – fordi de kom i pleje på en tragisk baggrund – skulle have en slags kompensation for det skete fra det offentlige. Begge familier kommenterer det totalt urimelige forhold omkring aflønning af plejefamilier, at gør de arbejdet godt, bliver de sat ned i løn. I case 2 havde plejefamilien økonomisk mulighed for at opfostre plejebarnet og ønskede ikke penge, da de betragtede hende som deres eget barn.

Det bekræfter min egen holdning om, at når en plejefamilie aflønnes, signaleres det, at vi er flere om at bestemme, hvordan forholdene skal være for barnet – både familie og forvaltning. Uden aflønning vil plejefamilien med rette kunne sige, at ”den der betaler for musikken, bestemmer hvad der skal spilles.” Det vil derfor være bedst for plejebarnets udvikling, forældre og plejefamilie, at anbringelsen indeholder både relation og løn – og ikke: enten relation uden løn eller ansættelse uden relation.

Det bærende princip må være, at ingen andre end forældre har forsørgelsespligt – kan de ikke betale, betaler staten.

I anbringelsesreformen er der lagt op til, at slægtsplejefamilier ikke skal have plejeløn. Det finder jeg uhensigtsmæssigt af ovennævnte grunde og urimeligt for de slægtninge, der ikke har betydelig indkomst. Mosterfamilien i denne undersøgelse ville ikke have kunnet påtage sig opgaven uden voldsomme konsekvenser (flytning, sammenbrud), og det ville ikke have været til børnenes gavn.

Opleves placeringen positiv, er det ikke et problem for barnet at vide, at der udbetales plejeløn – (Kildedal, 1996, s. 84) ellers føles det som om, familien kun gjorde det for pengenes skyld, jfr. Mettes udtalelser om sin første plejefamilie. Ingen af de interviewede børn i denne undersøgelse har haft problemer med plejeløn, men de oplever også alle 4 at være en del af familien.

Spørgsmål 7: Fremtiden?

Min hypotese var, at fremtiden ville være fyldt med dilemmaer for børn og voksne især i case 1.

For børn og voksne i case 1 vil farens gradvise tilbagevenden til samfundet først med udgang og siden løsladelse være fyldt med store udfordringer og dilemmaer undervejs. Der vil være håb og drømme, glæder, skuffelser og frygt hos alle berørte parter. Der vil være brug for professionel støtte til denne proces. Processen kan indebære, at børnene ender med et meget forskelligt forhold til faren fremover – noget der vil have betydning resten af deres liv fx omkring mærkedage. Det vil kræve stor tolerance af alle familiemedlemmer. Jeg vil håbe den nuværende tolerance kan fortsætte.

Mette og Maren case 2 vil kunne støtte hinanden fremover i forsøg på at forstå, den opvækst, der blev dem tildelt. Det er meget glædeligt, at kontakten mellem dem blev etableret, og at de har bevaret den.

Spørgsmål 8: Slægtsplacering til barnets bedste?

Min hypotese var, at ikke alle børn skal anbringes i slægten, men hvor det kan lade sig gøre, kan det være et plus.

For børnene i case 1 har forvaltningens valg om anbringelse i morens slægt tilsyneladende været et rigtigt valg på trods af de følelsesmæssigt store dilemmaer for alle implicerede.

Mette og Maren i case 2 er eksempler på to forskellige typer familieplejeanbringelser, der begge er lykkedes. Samtidig er kontakten imellem dem bevaret.

At slægten har en historie, som forvaltningen skal lære at kende, gør arbejdet som sagsbehandler og familieplejekonsulent anderledes. Vi skal lytte mere og tale mindre om ”plejer”. Vi skal turde stå ved, at vi ved ikke alt. Barnets familie kender som regel dets livshistorie fra mange andre facetter – familiefester, sommerferier og lignende. De har ofte et indgående kendskab til barnets forældre, og har lært at leve med deres problematik. Barnet genkender sig selv i familien. Familien ved til gengæld ikke, hvordan det er at være plejefamilie for barnet eller, hvordan samarbejdet med dets forældre vil blive, når de får en vis myndighed over barnet.

Hvis der er engagement, viden og overskud i familien, kan slægtsanbringelse være til barnets bedste. Familien skal både kunne og ville yde barnet den hjælp, det har brug for.

Vi skal udvikle redskaber til at afdække familiernes indbyrdes relation og evner til at samarbejde med hinanden og med forvaltningen. Til dette kan Holtans familiedefinitioner være til inspiration.

9. Afslutning

Slægtsanbringelse – et bedre eller et billigere tilbud?

Undersøgelsen viste

- at for alle fire børn har slægtsanbringelse tilsyneladende været til gavn for dem
- at alle fire børn er glade for at være valgt af deres familie
- at deres familie tog dem til sig uanset deres baggrund
- at det er okay ikke at bo sammen med sine søskende
- at børn ved en masse om, hvad der er godt for dem - de kan tåle at blive talt med om svære ting
- at der er brug for støtte til samvær med søskende og/eller forældre
- at det kan have store konsekvenser for den ene part i forholdet at blive slægtsplejefamilie
- at det kan have store konsekvenser for parforholdet at blive slægtsplejefamilie
- at det kan være svært at være forælder – også i slægtsanbringelser
- at alle tre plejefamilier er godkendt på relationen og mindre på de formelle krav
- at tilsyn og støtte til både plejefamilier, børn og far i den ene case har været livsnødvendigt
- at fravær af tilsyn og støtte giver mulighed for at føle sig mere som en normal familie
- at plejelønnen spiller en rolle – fra at være uønsket til at være helt uundværlig
- at tidsperspektivet i anbringelserne er langvarigt
- at der var et godt familiesammenhold i forvejen før børnene kom
- at afholdelse af Familieråd kan være en god arbejdsmetode
- at Netværk for Plejebørn og Plejeforældre er brugbart

En anden tilgang

Slægtsplejefamilier har en anden tilgang til opgaven end fremmede plejefamilier. For alle tre plejefamilier gjaldt, at de tog børnene til sig uanset, hvilke problemer, de havde eller det ville medføre. Med andre ord kan man sige:

Slægten tager sig af Søren, der har visse vanskeligheder.

En fremmed plejefamilie tager sig af et barn med visse vanskeligheder, der hedder Søren.

Slægten hjælper en søster, der er stofmisbruger. En fremmed plejefamilie tager sig af en stofmisbrugers barn.

Undersøgelsen her siger ikke noget om brugen af slægtsanbringelse for

- børn af forældre med svære misbrugsproblemer
- børn med svære fødselsskader efter abstinenser
- børn med andre personlighedsforstyrrelser
- børn med store adfærdsproblemer
- børn med komplicerede familieforhold

Det bør undersøges nærmere, om slægtsanbringelser vil kunne bruges ved ovennævnte forhold. Alle fire børn i undersøgelsen er følelsesmæssigt hele, kan gå i almindelig folkeskole og har almindelige interesser. Det ser ud til at have betydning for et godt resultat.

Dilemmaer?

Er der så overhovedet nogle dilemmaer forbundet ved at bo i slægten? Ja, det er der – både for børn og voksne.

Dilemma for børnene:

- forholdet til den forælder, hvis slægt, man ikke bor i. Det er en udfordring for de voksne at støtte den kontakt, især hvis der er tale om anbringelse på grund af forhold, der har med den anden forælder at gøre – fx kriminalitet
- kontakten til den forælder, hvis slægt man vokser op i. Loyalitetskonflikt og eventuel uenighed mellem de voksne kan påvirke barnet
- hvis de voksne også er ramt af sorg – så bliver der mindre plads og overskud til børnene

Disse forhold kræver professionel støtte til både børn og voksne.

Dilemmaer for plejeforældrene:

- at beslutte at tage børn fra slægten til sig – hvem bestemmer og hvem har reelt noget valg?
- at vide for lidt om børn og om sig selv inden anbringelsen. Det kræver kendskab til egne stærke og svage sider at kunne sige til og fra. Det er en fordel at have været forælder selv

Dilemmaer for faren/en forælder:

- at måtte afgive sin alvidenhed omkring børnene til slægten – måske ikke engang ens egen
- at acceptere sin nye rolle

Dilemma for forvaltningen:

- at afveje eventuelle vanskeligheder ved samarbejdet mellem på den ene side forældremyndighedsindehaveren, og hvis der ikke er fælles forældremyndighed, samværsforælderen og på den anden side slægten (i denne undersøgelse særligt i forhold til morens familie i case 1)
- at søskende vokser op hvert sit sted – både i forhold til børnene og til forældrenes kontakt med børnene
- at afpasse støtten til det enkelte barns og den enkelte families behov

Kan vi gøre det bedre?

Hvordan hjælper vi slægten til at tage godt imod et barn og til at sige fra, hvis opgaven virkelig ikke er noget for dem?

Forundersøgelsen fra forvaltningen skal - foruden den almindelige godkendelse som plejefamilie - indeholde:

- grundig gennemgang af dilemmaer ved slægtsanbringelser – herunder
- drøftelse af, hvad opgaven kan komme til at betyde for familien på godt og ondt
- ægtefællernes indbyrdes forhold til opgaven
- andre familiemedlemmers holdning til opgaven og konsekvenserne deraf
- forskydning af roller i forhold til andre familiemedlemmer
- ændret plads til fx andre nevøer, niecer og børnebørn
- fokus på mulige vanskeligheder ved samarbejdet med forældrene, nu da rollerne er ændret
- fokus på hvor der afviges fra reglerne – hvor relationen vægtes frem for konkrete forhold
- støtte til at sige fra, hvis opgaven alligevel ikke er relevant og overkommelig

Foruden konkret undersøgelse og vejledning fra forvaltningens side, vil jeg foreslå, at der udarbejdes en folder med råd fra de slægtsplejefamilier, der selv har prøvet det til dem, der overvejer, om de skal gå ind i opgaven.

Og hvordan støtter vi undervejs?

- først og fremmest ved at finde en ny samarbejdsform mellem forvaltning og slægtsplejefamilie, hvor respekten for slægtens viden bliver større
- vi skal turde stille de ømtålelige spørgsmål om overskud og evner, forklare om hjælp, støtte og tilsyn
- barnet har krav på tilsyn – på én der vil høre om dets liv – om fordele og ulemper – sorger og glæder. Én, der vil være med til at formidle ønsker og bidrage til løsninger. Det barn, der ikke kan bo hjemme, har krav på, at det offentlige sikrer, at det er i gode hænder. Det vil det oftest være i sin slægt, men hvis barnet ikke får hjælp til de dilemmaer, der er forbundet med ikke at bo hjemme, svigter vi en opgave. Slægten har enestående kendskab til det enkelte barn og dets forældre – forvaltningen har et stort kendskab til mange løsningsmodeller
- i alle former for anbringelse – i slægten eller i fremmed familiepleje – skal samarbejdet mellem forældre og plejeforældre fungere godt, for at placeringen gavner barnet. Der skal derfor i højere grad end nu sættes ind med oplysning, krav og støtte til plejefamilierne, så ansvaret for barnets ve og vel deles mellem forældre, plejeforældre og forvaltning
- det kræver, at forvaltningen påtager sig sit ansvar og er en tæt og professionel samarbejdspartner for både børn, forældre og plejeforældre. Forældre og plejeforældre kan med held betragte sig som deleforældre og erfaringer fra teambuilding kan støtte forholdet parterne i mellem fx som fælles kursusforløb
- som supplement eller erstatning for kurser kan man derfor satse mere på opmuntring, samarbejde, støtte og opfølgning efter behov ude i den enkelte familie
- tilbud til plejebørn om at mødes i grupper for snak og aktiviteter bør være et stående tilbud til alle plejebørn – også de, der bor i privat døgnpleje
- Mettes forslag med at sende en folder, når de unge bliver 16 var måske værd at tage op? Der kunne også sættes opslag fra kommunen om invitation til grupper fx på biblioteket og hos lægen
- arbejde for et synligt tidsperspektiv og for forudsigelighed
- gå ind i diskussionen om, hvad man kalder sine forældre og sine plejeforældre – hvem er mor og far?

Nye samarbejdskulturer

Som forholdene er i de fleste kommuner, har forvaltningen et korps af nye og gamle plejefamilier – og har accepteret deres norm og værdisæt for opdragelse af børn. I fremmed plejeanbringelse kender forvaltning, plejefamilie og konsulent ofte hinanden og har en samarbejdskultur, men de kender ikke barnet så godt og sjældent dets familie. Ved fremmed plejeanbringelse skal sagsbehandler og familieplejekonsulent kunne formidle deres viden, så plejefamilien føler sig klædt på til opgaven.

I slægtsanbringelser kender barn og familie hinanden, men skal til at lære forvaltningens og konsulentens normer, værdisæt og samarbejds måder at kende. For sagsbehandler og familieplejekonsulent er rollerne altså ændret fra at være de mest vidende om familieforholdene i relation til plejefamilien til at være dem, der ved mindst.

Ved slægtsanbringelse skal sagsbehandler og familieplejekonsulent derfor kunne:

- skabe en relation og et tillidsforhold på meget kort tid
- etablere et godt samarbejdsclima, hvor familien lærer dem barnets og familiens livshistorie, så de derved kan støtte barn og familie i den svære opstart og fortløbende gennem hele plejeforholdet
- støtte slægtens ressourcer og turde gå nye veje i samarbejde med barn og familie
- tilpasse denne støtte det enkelte barns og den enkelte families behov
- afgive ejerskabet til viden om barnet og blive konsulent i ordets egentlige betydning
- samarbejde med familien frem for at arbejde med dem
- lytte og ændre sine faglige og personlige opfattelser af, hvad der er et godt liv for børn
- fastholde et samarbejdsclima, der normaliserer kontakten
- sikre at familien har tillid til, de kan få hjælp fra personer med fagligt kendskab til området
- evne og vilje til at kombinere faglig viden med barnets helt specielle livshistorie

Skal slægtsanbringelse være til barnets bedste kræver det altså tæt og engageret samarbejde mellem barn, forældre, slægt og forvaltning. Det bedste fra begge verdener – den private og den offentlige – skal forenes. Det er ingen billig løsning på kort sigt, men på lang sigt den bedste.

LITTERATURLISTE

- Brønserud, Sissel og Dessau, Marie-Louise (2001): *Anbringelse af børn i familiepleje* Dafolo
- Bunkholdt, Vigdis (1999): *Fosterhjemsarbeid – fra rekruttering til tilbageføring* Universitetsforlaget Oslo
- Christoffersen, Mogens Nygaard (1988): *Familieplejen* Socialforskningsinstituttet (SFI)
- Cullberg, Johan (1976) *Krise og udvikling* Hans Reitzel
- Egelund, Tine og Hestbæk, Anne-Dorthe (2003): *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet – en forskningsoversigt* SFI
- Granhagen, Inger (1998): *Fosterfamilier från släkt og nätverk* Socialförvaltningen i Karlstad
- Holm-Petersen, Kirsten (red.) (2000): *Anbragte børn* Kroghs forlag
- Holtan, Amy (2002): *Barndom i fosterhjem i egen slekt* Doktorafhandling Universitetet i Tromsø
- Jørgensen, Harald (1997): *Foreningen af 1837 til forsømte børns frelse 1837 – 1985* Paul Kristensen
- Kälvesten, Anna-Lisa (1977): *Institutionsbørn i familiepleje* Socialpædagogisk Bibliotek Munksgaard
- Kildedal, Karin (1996): *Det anbragte barn* Dafolo
- Lindén, Gunilla (1993): *Kan børn skifte forældre?* Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck
- Løkke, Anne (1990): *Vildfarende børn – om forsømte og kriminelle børn mellem filantropi og stat 1880 – 1920* SocPol
- Moldestad, Bente (2003): *Slektplassering før og nå* (artikel i Norges Barnevern nr. 4 – 2003)
- Nexø, Martin Andersen(1917-21): *Ditte Menneskebarn*
- Nielsen, Flemming (2002) *Undersøgelse af familieplejeanbragte børn i Københavns kommune*
- Näslund, Ewa (2004): *Att familjehemsplacera eet barn i släkten* (artikel fra E.N.s hjemmeside)
- Reintoft, Hanne (1998): *Træd varsomt – dansk socialpolitik ved en skillevej*
- Rothe, Wenja (1985): *Forældreevne, forældreret og børns tarv del 1-2-3* Komiteen for Sundhedsoplysning
- Socialpolitisk Forenings Smaaskrifter (1948) *Plejhjem eller Børnehjem* Martins forlag
- Tarp, Lotte (1997): *det sku' nødig hedde sig* Bogklubben 12 bøger
- Vinnerljung, Bo (1993): *Släktningsplaceringar i fosterbarnsvården* (artikel i Socionomen 6, 1993 del 2)
- Wegler, Bibi og Warming, Hanne (1996) *Barnet mellem to familier – en undersøgelse af samarbejdet mellem forældre og plejeforældre* Dafolo

Om processen:

- Doverborg, Elisabet og Samuelsson, Ingrid Pramling (2003): *At forstå børns tanker* Hans Reitzel
- Furseth, Inger og Everett, Euris Larry (2000) *Opgaveskrivning* Pædagogisk Bogklub

BILAG

Bilag 1 - Spørgeramme

Hvad vil jeg belyse i sagerne?

Familiens beslutning – og fordeling af børn

Konsekvenserne for ægtefællerne (ikke biologiske)

Konsekvenserne for børnene ved at blive delt

Børnenes opfattelse af at bo hos (den ene forældres) familie

Forholdet til forældrene/faren i begyndelsen til nu

Hjælpen fra det offentlige i akutfasen til nu – herunder godkendelse og økonomi

Tanker om fremtiden/hjemgivelse?

Familieliv (de voksne):

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvordan blev beslutningen om, hvor børnene skulle bo taget?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvordan blev beslutningen om, hvor børnene skulle bo, taget?

Hvilke bevæggrunde havde I?

Følte I jer forpligtet/presset af familie/systemet/egne normer?

Overvejede I andre muligheder: andre i familien – kammerater – børnehjem/plejefamilie?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvilke konsekvenser havde det for de ikke biologiske ægtefæller? (alle mænd)

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvem af jer traf beslutning om at tage barnet/børnene til sig og hvordan var det for den anden?

Har den måde I besluttede jer på haft betydning for barnets tilknytning til jer og omvendt?

Hvem er barnet mest knyttet til?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvilke konsekvenser havde/har det haft for børnene at blive skilt?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvilke konsekvenser ser I som plejeforældre det havde/har haft for børnene at blive skilt? (positivt og negativt)

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvilke faktorer har betydning ved at vokse op i sin egen familie – for børnene – for de voksne?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvilken indflydelse har det haft på jeres liv – positivt og negativt?

Kan I tale om alt, når I er sammen? Hvem kan være sammen med hvem til mærkedage?

Har der været tidspunktet, der har været mere vanskelige i.f.t. børnenes udvikling/livsfaser?

Hvilke forestillinger har/havde I om puberteten?

Hvilken betydning har børnenes baggrund og den livshistorie, de har med sig betydet for jer som plejeforældre? (vrede, sorg, afmagt, skyld, skam m.m.)

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvilke konsekvenser har det/har det haft for plejebarnet, at hendes søster er vokset op i en anden plejefamilie? Hvilke har det haft for plejefamilien – og forældrene?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvilke konsekvenser har det haft for dig som plejemor, at Mettes søster er vokset op i en anden plejefamilie?

Hvilke konsekvenser tror du, det har haft for pigerne? For forældrene?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Farens/forældrenes rolle i starten – nu – fremover? Hvad tænkte/tænker plejeforældrene omkring forholdet til faren? Hvordan har forholdet til faren udviklet sig?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvad tænkte/tænker I som plejeforældrene omkring forholdet til faren?

Hvordan har forholdet til faren/forældrene udviklet sig?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvad gør det ved børnene, at de er forskellige steder i deres personlige udvikling i forhold til farens ugering?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvordan har det påvirket børnenes indbyrdes forhold i begyndelsen – senere da ét barn afviste faren - og fremover?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvilken hjælp har plejefamilien fået – fra akutfasen til dato?

(fra ”systemet” – ikke BB vedr. krisen, anbringelsen, hverdagen, børnenes udvikling,

skole/professionelt netværk, samvær?) Har hjælpen været tilstrækkelig – for omfattende – hvad har manglet? Godkendelse, økonomi, tilsyn?

Hvordan har det været at søsteren var anbragt under andre vilkår (kontrol, støtte, samværsaftaler)?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvilken hjælp har I fået fra første dag og til nu?

Har hjælpen været tilstrækkelig – for omfattende – hvad har manglet?

Hvordan var godkendelsesprocedure, økonomi, tilsyn?

Blev det – og af hvem - skitseret for jer, hvad det ville sige, at blive en ”offentlig familie” og hvad der forventedes af jer? Og hvad I kunne forvente af andre omkring jer (rollefordeling)?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:** Hvilke tanker gør børn, plejeforældre og far sig om fremtiden?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvad forestiller I jer der sker i fremtiden om 3 – 5 år – hvad tror I børnene tænker – faren tænker?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:** Hvad skal der til, for at slægtsplacering er til barnets bedste?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvad synes I selv, I har kunnet/der skal til ud over at være familie for at en slægtsplacering er et gode for barnet?

***AFSLUTTENDE SPØRGSMÅL:**

Er der noget, du gerne vil tilføje?

Familieliv (børnene):

Hvad vil jeg belyse i sagerne?

Familiens beslutning – og fordeling af børn

Konsekvenserne for børnene at blive delt

Børnenes opfattelse af at bo hos (den ene forældres) familie

Forholdet til forældrene/faren i begyndelsen til nu

Hjælpen fra det offentlige i akutfasen til nu

Tanker om fremtiden/hjemgivelse?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvordan blev beslutningen om, hvor børnene skulle bo taget?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvordan blev beslutningen om, hvor du skulle bo taget?

Ved du, om der blev overvejet andre muligheder: andre i familien – kammerater – børnehjem/plejefamilie?

Blev der snakket med dig, om hvor du helst ville være?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvilken betydning har det, at ens familie har valgt at have én boende? (modsatningsvis at være kommet i ukendt plejefamilie eller børnehjem)

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvordan føles det, at din familie har valgt at have dig boende?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvilke faktorer har betydning ved at vokse op i sin egen familie?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvilken indflydelse har det haft på Dit/jeres liv – positivt og negativt?

Kan I tale om alt, når I er sammen? Hvem kan være sammen med hvem til mærkedage?

Har der været tidspunktet, der har været mere vanskelige end andre?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvilke konsekvenser havde/har det haft for børnene at blive skilt?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvordan føles det, at ens søster/bror bor et andet sted?

Hvordan var/er relationen til søsteren/dine søskende?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Farens rolle i starten – nu – fremover?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvad tænker du/I omkring forholdet til faren/forældrene i begyndelsen og nu?

Hvilken betydning har det at vokse op hos sin mors slægt (når far har forældremyndigheden)?

Hvordan har forholdet til faren udviklet sig? (Besøg – brev – telefon)

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvilke tanker gør børnene sig om fremtiden?

Hvad gør det ved børnene, at de er forskellige steder i deres personlige udvikling i forhold til farens ugering?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvordan er det for hver enkelt af jer, når I ikke mener det samme om jeres far?

Hvordan ser jeres liv ud om 3 - 5 år?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:** Hvilken hjælp har børnene fået – fra akutfasen til dato?

(af fremmede og familien vedr. krisen, flytningen, hverdagen, skolen, kammeraterne før og nu, samvær med far?)

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvem har hjulpet jer med det at bo et andet sted end hos far og mor (familie venner kommunen)

Har hjælpen været tilstrækkelig – for omfattende – hvad har manglet? Kunne I have ønsket noget anderledes?

Blev det – og af hvem - fortalt dem, hvad det ville sige, at bo i pleje hos sin familie?

Har du/I nogensinde haft brug for en uden for din familie at henvende dig til, om det at vokse op et andet sted en hos far og mor – og hvis du har - hvem har du så henvendt dig til?

***AFSLUTTENDE SPØRGSMÅL:**

Er der noget, I gerne vil tilføje?

Faren:

Hvad vil jeg gerne vide fra faren?

Farens rolle i starten, nu og fremover

Hjælpen fra det offentlige omkring børnene i akutfasen til nu

Tanker om fremtiden

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Farens/forældrenes rolle i starten – nu – fremover?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Blev du overhovedet spurgt om, hvor du ønskede børnene hen?

Hvad tænkte/tænker du om forholdet til morens familie?

Hvordan har forholdet til morens familie udviklet sig?

Hvordan har forholdet til børnene udviklet sig?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvilken hjælp har faren fået – fra akutfasen til dato?

(tænke på systemet – ikke på BB vedr. krisen, anbringelsen, hverdagen, børnenes udvikling, skole/professionelt netværk, samvær?)

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvilken hjælp har du fået – og af hvem?

Blev det – og af hvem - skitseret for dig, hvilke rettigheder du havde? Og hvad du kunne forvente af andre omkring dig og børnene (rollefordeling)?

Har hjælpen været tilstrækkelig – for omfattende – hvad har manglet?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvilke tanker gør faren sig om fremtiden?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvilken betydning har det for dig, at børnene er forskellige steder i deres personlige udvikling i forhold til din ugering?

Hvordan forestiller du dig kontakten med børnene fremover? Ved udgang – åbent fængsel – løsladelse?

Hvilken betydning oplever du, børnenes forskellige alder på gerningstidspunktet har på deres liv og indbyrdes relation?

Hvad tænker du om fremtiden om 5 - 10 år

***AFSLUTTENDE SPØRGSMÅL:**

Er der noget, du gerne vil tilføje?

Fagpersoner:

Hvad vil jeg vide fra fagpersoner?

Hvilke begrundelser var der fra de to sagsbehandlers side til at gøre, hvad de gjorde?

Hvordan blev beslutningen om, hvor børnene skulle bo taget?
Hvilke tanker gør/har de gjort sig om slægtsanbringelser?
Beskrivelse af den (tidligere) modstand og skepsis
Hvornår kan slægtsplacering bruges efter deres mening?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:** Hvordan blev beslutningen om, hvor barnet skulle bo taget?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Hvilke bevæggrunde (økonomiske/holdningsmæssige) var der beslutningen?

(F)Hvilke overvejelser og hvem traf beslutningen om flytning til slægten?

(W) En ældre søster var anbragt i slægten - Hvilke overvejelser lå til grund for at søsteren ikke kom samme sted?

Indgik der overvejelser omkring plejeforældrenes motiv?

Indgik det i overvejelserne, at plejeforældrene kunne være presset af situationen og at den ikke biologiske plejeforælder kunne være ekstra presset af situationen?

Hvilke tanker gjorde du dig omkring det, at vokse op i den ene forældres slægt?

Hvilken plads blev faren/forældrene tildelt?

***FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**

Hvilken holdning lå til grund for den hjælp barn, plejefamilie og forældre har fået i begyndelsen - senere?

INTERVIEWSPØRGSMÅL:

Har hjælpen været tilstrækkelig – for omfattende – hvad har manglet?

Hvordan var forholdene omkring godkendelse/økonomi/tilsyn (lempeligere – strammere)?

Blev det – og af hvem - skitseret for parterne, hvad det ville sige, at blive en ”offentlig familie” og hvad der forventedes af dem? Og hvad de kunne forvente af andre omkring dem (rollefordeling)?

Vil du beskrive din skepsis m.h.t. brug af slægtspleje generelt og specifikt lidt nærmere?

Hvornår kan slægtsplacering efter din mening bruges?

***AFSLUTTENDE SPØRGSMÅL:**

Er der noget, du gerne vil tilføje?

Bente Baggesen 27.3.04

Bilag 2 – Forespørgsel til fagperson

December 2003

Kære Fagperson NN!

Jeg skriver til dig, fordi Socialministeriet – som du måske ved – har afsat penge til at opsamle, udvikle og formidle indsigt og viden, der kan medvirke til at kvalificere arbejdet med børn og unge. Projektet kaldes KABU.

Der var 187 projektansøgninger, og jeg er blandt de 56 projekter, der har fået støtte.

Jeg vil gerne vide mere om ”Dilemmaer ved slægtsanbringelser” – altså børn, der er vokset op i pleje hos deres egen slægt og ikke en ”fremmed” plejefamilie. Jeg vil gerne indsamle den viden gennem forskningsmæssigt anerkendte metoder ved at interviewe plejefamilier og plejebørn, jeg selv har kendt og måske deres forældre. Jeg vil også interviewe fagpersoner, der har erfaringer med og været involveret i slægtsanbringelser.

Derfor henvender jeg mig til dig. Jeg vil høre om du vil deltage i undersøgelsen. Alle oplysninger vil blive anonymiseret.

Undersøgelsen strækker sig fra november 2003 og skal være afsluttet maj 2005. Jeg forestiller mig, at interviewene vil finde sted i foråret 2004.

Jeg håber du har det godt og vil være meget taknemmelig for din deltagelse.

For yderligere oplysninger og tilbagemelding træffes jeg på mobil 20 99 13 16. Jeg skal anmode om tilbagemelding senest 3 uger fra modtagelsen af dette brev.

Med venlig hilsen
- og glædelig jul -

Bente Baggesen
Konsulent

Bilag 3 – Forespørgsel til plejefamilie/plejebarn

December 2003

Kære Plejefamilie NN og plejebarn NN!

Jeg skriver til jer, fordi Socialministeriet har afsat penge til at opsamle, udvikle og formidle indsigt og viden, der kan medvirke til at kvalificere arbejdet med børn og unge. Projektet kaldes KABU.

Der var 187 projektansøgninger, og jeg er blandt de 56 projekter, der har fået støtte.

Jeg vil gerne vide mere om ”Dilemmaer ved slægtsanbringelser” – altså vide mere om børn, der er vokset op i pleje hos deres egen slægt og ikke en ”fremmed” plejefamilie. Sådant en familie er I jo. Jeg vil gerne indsamle den viden gennem forskningsmæssigt anerkendte metoder ved kontakt med plejefamilier og plejebørn, jeg selv har kendt og måske deres forældre. Jeg vil også kontakte relevante fagpersoner.

Derfor henvender jeg mig til jer. Jeg vil høre om I vil deltage i undersøgelsen. Alle oplysninger vil blive anonymiseret.

Undersøgelsen strækker sig fra november 2003 og skal være afsluttet maj 2005. Jeg forestiller mig, at kontakten til jer vil finde sted i foråret 2004.

Jeg håber I har det godt og vil være meget taknemmelig for jeres deltagelse.

For yderligere oplysninger og tilbagemelding træffes jeg på mobil 20 99 13 16. Jeg skal anmode om jeres tilbagemelding senest 3 uger fra modtagelsen af dette brev.

Med venlig hilsen
- og glædelig jul -

Bente Baggesen
konsulent

Bilag 4 – Forespørgsel til forældre

Østerbro, 16.1.04

Kære forældre NN!

Socialministeriet har afsat penge til at opsamle, udvikle og formidle indsigt og viden, der kan medvirke til at kvalificere arbejdet med børn og unge. Projektet kaldes KABU.

Der var 187 projektansøgninger, og jeg er blandt de 56 projekter, der har fået støtte.

Jeg vil gerne vide mere om ”Dilemmaer ved slægtsanbringelser” – altså vide mere om børn, der er vokset op i pleje hos deres egen slægt og ikke en ”fremmed” plejefamilie. Sådant en familiesituation er du og børnene jo i. Jeg vil gerne indsamle den viden gennem forskningsmæssigt anerkendte metoder ved kontakt med plejefamilier og plejebørn, jeg selv har kendt og deres forældre. Jeg vil også kontakte relevante fagpersoner.

Derfor henvender jeg mig til dig. Jeg vil høre om du vil deltage i undersøgelsen og om det er i orden jeg taler med børnene. Alle oplysninger vil blive anonymiseret. Børnenes plejefamilier har sagt ja til at deltage.

Undersøgelsen strækker sig fra november 2003 og skal være afsluttet maj 2005. Jeg forestiller mig, at kontakten til dig omkring undersøgelsen vil finde sted i foråret 2004.

Jeg vil være meget taknemmelig for din deltagelse.

Jeg står til rådighed for yderligere oplysninger og vil være glad for din tilbagemelding senest, når vi ses 4.2.04.

Med venlig hilsen

Bente Baggesen
konsulent